

Suomen Kristillisdemokraattien

LINJA PAPERI

ADOPTIOSTA ÄITIYTEEN - KRISTILLISDEMOKRATIAA SELKOKIELELLÄ

Kristillisdemokraatit
ARVOISTASI POLITIIKKA.

Aakkosto päivitetty 29.10.2016

JOHDANTO

Kristillisdemokratia on kansainvälinen ideologia, joka kantaa monissa yhteiskunnissa merkittävää vastuuta valtion kehittämisestä. Kristillinen arvoperusta antaa mahdollisuuden toimivalle yhteisöllisyydelle. Korostamme ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioitusta, omantunnon vapautta, yksilön vastuuta, vahvaa perhepolitiikkaa, kansalaisyhteiskunnan merkitystä, kansainvälistä vastuuta, ympäristön kunnioittamista sekä sosiaalisen markkinatalouden edistämistä.

Lähimmäisyhteiskunta antaa vapautta, luo vastuullisuutta sekä turvaa taloudellisen hyvinvoinnin kaikille yhteiskunnan jäsenille.

Suomi on ajautunut kansainvälisen taantuman seurauksena vaikeaan suhdannetilanteeseen, jota pahentavat teollisuuden rakennemuutos sekä ikääntymisestä johtuva kestävyysvaje. Me Kristillisdemokraatit haluamme puolueena vastata tähän kolmoishaasteeseen. Haluamme luoda talouteen vapautta rajoitusten ja esteiden sijaan. Yhteiskunnan tulee olla aktiivisesti mahdollistamassa sekä luomassa uutta työtä ja uudenlaista yrittäjyyttä. Taloudellisen kasvun tulee perustua kestäväan kehitykseen sekä sosiaalisesti oikeudenmukaiseen tulonjakoon eri väestöryhmien välillä. Verotuksella ja harkitulla sääntelyllä tuetaan työllistävää yritystoimintaa. Kannamme vastuuta lähimmäisistä, yhteiskunnan heikoimmista, ympäristöstä sekä kehitysmaista. Kestävät kristilliset arvot ja toisten kunnioittaminen luovat pohjan lähimmäisyhteiskunnalle. Lähimmäisyhteiskunta antaa vapautta, luo vastuullisuutta sekä turvaa taloudellisen hyvinvoinnin kaikille yhteiskunnan jäsenille.

TALOUSPOLITIikka

Haluamme olla rakentamassa yhteiskuntaa, jossa julkinen talous on tasapainossa, jossa kannustetaan työnteokseen ja yrittäjyyteen ja jossa kaikkein heikoimmassa asemassa olevista pidetään huolta. Julkisen talouden velkaantumiskehitykseen tulee löytää todellisia ratkaisuja. Julkisen sektorin tehtäviä on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti. Talouden tasapainottaminen ei saa kuitenkaan vaarantaa talouskasvun edellytyksiä eikä hyvinvointivaltion turvaverkkoja.

Menestymme, mikäli panostamme suomalaisen teollisuuden ja tuotannon jatkuvaan kehittämiseen. Työllisyyden parantamiseksi tulee tukea pienten- ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia investoida ja työllistää sekä tukea aloittavia yrityksiä toimintansa vakiinnuttamiseksi. Yritystukijärjestelmää kehitettäessä tulee huomioida paremmin pk-yritysten kannattavuus ja niiden työllistävä vaikutus. Verotuksen tulee olla kilpailukykyisellä tasolla. Työnteokoa ja yrittäjyyttä tulee tukea verotuksellisin keinoin. Kunnallisvero- ja ansiotuloverorasitusta tulee keventää kaikkein pienituloisimpien kohdalla. Perheiden verotusta tulee keventää perheverotuksen keinoin. Perheverotusmahdollisuuden tulee olla vapaaehtoinen. Emme voi emmekä halua kilpailla alhaisilla työvoimakustannuksilla vaan koulutetulla työvoimalla, huippuosaamisella ja monipuolisella sekä joustavalla ja uutta luovalla elinkeinorakenteella.

ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka

Puolustuspolitiikan tulee perustua itsenäisen ja uskottavan maanpuolustuksen sekä yleisen asevelvollisuuden varaan. Voimme ylläpitää puolustuskykyämme panostamalla riittävästi puolustusmenoihin sekä lisäämällä kansainvälistä puolustusyhteistyötä Pohjoismaiden, Naton sekä Euroopan Unionin maiden kanssa. Liittymistä puolustusliittoon voidaan harkita, mikäli sille on selkeä kansan enemmistön tuki. Jäsenyydestä tulee tällöin järjestää kansanäänestys.

Suomen tulee tukea Israelin oikeutta turvallisiin rajoihin ja edellyttää sen naapurimaita tunnustamaan Israelin oikeus olemassaoloon juutalaisena ja demokraattisena valtiona.

Maamme rooli rauhan rakentajana ja puolueettomana rauhan välittäjänä maailman eri konflikteissa pitää säilyttää. Suomen tulee osallistua kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin, joissa painopistettä siirretään perinteisestä rauhanturvaamisesta siviilikriisinhallintaan, kouluttamiseen ja rauhanvälitykseen. Israelin ja palestiinalaisosapuolen välistä konfliktia ei voida ratkaista ulkopuolelta, vaan rauhan tulee rakentua osapuolten kahdenväliseen sopimukseen.

Suomen tulee tukea Israelin oikeutta turvallisiin rajoihin ja edellyttää sen naapurimaita tunnustamaan Israelin oikeus olemassaoloon juutalaisena ja demokraattisena valtiona. Olennaista alueella on pyrkimys rakentaa toimintaa yhteisöllisten arvojen perustalta ilman että vahvistetaan viholliskuvia toinen toisistaan.

Suomen on pyrittävä nostamaan kehitys yhteistyövarojen määrää 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Muiden varakkaampien maiden tavoin meidän auttaa kehitysmaiden asukkaita nousemaan ahdingosta ihmisarvoiseen

elämään. Taloudelliset ulkosuhteet ovat äärimmäisen tärkeitä pienelle vientiriippuvaiselle maalle. Lisääntyvä yhteistyö Venäjän kanssa on maamme etujen mukaista, niin taloudellisessa kuin turvallisuuspoliittisessa mielessä. Kansallisten etujen perusteella ei tule sulkea silmiä ihmisoikeusloukkauksilta.

EUROOPAN UNIONI

Euroopan Unioni on Suomen tärkein kansainvälinen yhteistyöfoorumi ja EU:ssa vaikuttaminen on Suomen kannalta tärkeää. EU:n tulee keskittyä toiminnassaan niihin asioihin, joissa eurooppalaisella yhteistyöllä voidaan saavuttaa olennaista lisäarvoa kansalliseen politiikkaan tai jotka ovat EU:n ulkoisen vaikuttamisen kannalta tärkeitä. EU:n tulee osoittaa varoja kilpailukyvyyn, kasvun ja työllisyyden parantamiseen kaikissa jäsenmaissa. Erityisesti nuorisotyöttömyyden nujertaminen on nostettava EU:n kärkihankkeeksi jäsenmaiden kustantaessa kansalliset toimet. Vastustamme EU:n kehittämistä liittovaltioksi.

Haluamme säilyttää jäsenvaltioiden kansallisen päätäntävällän budjetista ja verotuksesta sekä kehittää EU:ta itsenäisten valtioiden yhteisönä perussopimusten puitteissa. Vastustamme velkojen yhteisvastuullisuutta. Emme kannata määräenemmistö päätöksenteon laajentamista, vaan haluamme säilyttää yksimielisyysvaatimuksen kaikissa merkittävässä kysymyksissä. Päätöksenteon avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja demokraattisuutta on lisättävä. EU:n hallintoa tulee keventää. Euroopan Unionin laajentumisen tulee olla hallittua ja jäsenyyden tulee olla mahdollista vain niille maille, jotka täyttävät kaikki ehdot. EU:n tulee toimia erityisesti oikeusvaltioperiaatteiden, ihmis- ja perusoikeuksien, kuten uskonnonvapauden, sekä turvallisuuden edistäjänä. Tarvitsemme sekä yhteistä valvontaa, että komissiolle keinoja puuttua oikeuksien loukkauksiin jäsenvaltioissa.

OIKEUSPOLITIikka JA SISÄINEN TURVALLISUUS

Julkisen vallan tärkeimpiä tehtäviä on huolehtia järjestyksestä ja turvallisuudesta. Vakavin sisäisen turvallisuuden uhka on lisääntyvä syrjäytyminen, johon tulee tarttua monialaisella yhteistyöllä ja lähiyhteisöjä vahvistaen. Poliisin toimintakyky rikosten torjuntaan, selvittämiseen, valvontaan ja hälytystehtäviin koko Suomen alueella tulee turvata riittävillä resursseilla.

Suomen ehtona EU:n ja Venäjän väliselle viisumivapaudelle tulee olla rajanylityspaikkojen infrastruktuurin ja henkilöstön valmius vastata kasvavaan rajanylitysliikenteeseen sekä yhteinen, Euroopan laajuinen rajavalvontajärjestelmä. Schengen-alueen laajentamisessa tulee jatkossakin vaatia kaikilta jäsenmailta Schengen-jäsenyyden ja EU-mailta myös EU-jäsenyyden ehtojen tosiasiallista täyttämistä ja korkeatasoista rajaturvallisuutta. Maahanmuuton tulee olla hallittua, maan kokonaisturvallisuutta edistävää ja ihmisarvoa kunnioittavaa.

Maamme monikulttuurisuuspolitiikkaan on löydettävä rakentava, integraatiota ja kulttuurista tasapainoa tukeva linja. Suomen tulee aktiivisesti toimia ihmiskaupan vähentämiseksi ja tiedottaa uhrien auttamisjärjestelmästä.

KOULUTUS-, TIEDE- JA KULTTUURIPOLITIikka

Kaikilla kouluasteilla tulee taata laadukas opetus, hyvät opetusvälineet ja riittävän pienet ryhmäkoot. Koulukiusaamisen suhteen tulee olla nollatoleranssi ja kiusaamistapauksiin tulee puuttua välittömästi. Opettajilla tulee olla nykyistä paremmat oikeudet puuttua häiriökäyttäytymiseen. Varhaiskasvatusta koskeva vanhentunut lainsäädäntö tulee uudistaa pikaisesti. Kaikkien lasten tulee saada osallistua esiopetukseen. Erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien, erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttajalasten osallistumista esiopetukseen lisätään. Kristillisten koulujen rahoitukseen liittyvä jaksotusongelma sekä tasoleikkuri tulee korjata.

Opinto-ohjausta tulee lisätä lakisääteisesti kaikilla kouluasteilla. Verkko-opiskelun opetusta tulee järjestää kaikilla oppitasoilla. Maksutonta verkko-opiskelumateriaalia lisätään. Uskonnonopetuksen tuntimäärä ja oikeus oman uskonnon opetukseen tulee säilyttää nykyisellään. Uskonnollinen traditio toimii yhteiskunnassa merkittävänä moraaliresurssina. Kristillisen etiikan rooli länsimaisen moraalin perustana tulee tunnustaa.

Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen tulee kohdentua aloille, joilla on työvoimatarvetta. Nuorten oikeudessa työ- tai koulutuspaikkaan tulee olla myös velvoite ottaa vastaan paikka, johon nuori soveltuu. Oppisopimuskoulutusta lisätään tarjoamalla yrityksille erityistä koulutusrahaa jokaisesta koulutettavasta. Ammattikorkeakoulutusta on yhtenäistettävä ja valtionosuusrahoitusta on kehitettävä siten, että koulutuksen tuloksellisuus paranee. Ammattikorkeakoulutuksen alueellinen saatavuus turvataan. Suomalaista yliopistokenttää tulee kehittää vastaamaan tulevaisuuden työelämän tarpeita. Laaja-alaisten yliopistojen lisäksi Suomeen tulee edelleen luoda erikoistuneita huippuyksiköitä. Korkeakoulutuksessa tulee pyrkiä kansainvälisen vertailun kärkijoukkoon.

Opintotukea tulee kehittää nopeuttamaan valmistumista ja pidentämään työuria. Opintotuen tuloarvoja tulee korottaa tai poistaa ne kokonaan. Perheellisten opiskelijoiden tukea on kehitettävä joko tuloarvoja nostamalla, lainatuella tai opintotuen perhekorotuksella. Yksityisiä kristillisiä kouluja ja päiväkotia tulee kohdella tasapuolisesti muiden elämäntilanteeseen tai vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan perustuvien koulujen ja päiväkotien kanssa.

Toimintansa vakiinnuttaneille kouluille tulee myöntää pysyvät opetusluvut ilman oppilasmäärärajoitusta. Kristillisten koulujen rahoitukseen liittyvä jaksotusongelma sekä tasoleikkuri tulee korjata. Yhteiskunnan on huolehdittava kulttuuripalvelujen monipuolisuudesta ja siitä, että ne ovat mahdollisimman monen saatavilla. Yhteistyötajien hakemiseen yritysmailman kanssa on kannustettava esimerkiksi verotuksella. Kulttuuria tulee tukea nykyistä vähemmän suoraan valtion budjetista.

ELINKEINO-, TYÖLLISYYS- JA INNOVAATIOPOLITIikka

Haluamme edistää elinkeinopolitiikkaa, jolla tuetaan työllisyyttä, yritysten syntymistä ja kansallista kilpailukykyä. Pienet ja keskiuuret yritykset ovat avainasemassa, kun haluamme parantaa maamme työllisyystilannetta. Verotuksen suhteen tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta. Suomi on riippuvainen viennistä ja tarvitsemme lisäpanostuksia, joilla helpotetaan yritysten kansainvälistymistä ja edistetään vientiä. Teollisuutta ei tule rasittaa ylisääntelyllä eikä liian kunnianhimoisilla yksipuolisilla ympäristötavoitteilla.

Työvoimapolitiikan tulee olla työhön kannustavaa. Lyhytaikaisenkin työn vastaanottamisen tulee olla kannattavaa. Kannustinloukkuja ja turhaa byrokratiaa työvoimapolitiikassa on purettava. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan enimmäispituutta tulee harkitusti lyhentää. Kotitalousvähennystä tulee pyrkiä korottamaan, koska vähennys on tehokas työllistämisen tuki sekä väline harmaata taloutta vastaan.

Työuria tulee pidentää alku- ja loppupäästä. Eläkeiän maltilliseen nostoon on varauduttava. Osatyökykyisten osallistumista työelämään tulee edistää tekemällä se kannattavaksi työnantajalle ja poistamalla sosiaaliturvaan liittyviä esteitä. Suomen energiatuotannon tulee olla monipuolista, mahdollisimman omavaraista ja kilpailukykyistä. Energiasäätöjärjestelmän tulee tukea myös hajautettujen energiantuotantomuotojen käyttöönottoa. Metsäteollisuuden merkitys uusiutuvan energian tuotannossa tulee huomioida ja kotimaisten energialähteiden käyttöä lisätä. Hiilidioksidiverotusta ei tule laajentaa teollisuuden päästökaupan ja liikenteen polttoaineiden verotuksen ulkopuolelle.

MAATALOUS

Maatalouden tuotantoedellytykset on turvattava huomioiden luonnonolosuhteet koko maassa. Tuotantoedellytykset on turvattava myös kriisi-aikoina. EU:n ja kansallisen päätöksenteon tulee olla pitkäjänteistä, jotta maataloustuottajat voivat tehdä omat tuotantotarkoituksensa ja investointinsa luottaen tulevaisuuden maatalouspolitiikan linjaan. Metsälakeja uudistettaessa on tärkeää huomioida metsänomistajat tasapuolisesti. Metsän eri käyttömahdollisuuksia tulee kehittää, jotta syntyy työpaikkoja sekä uusia tuotteita ja tuotantoa. Kiinteistövero ei tule laajentaa koskemaan maa- ja metsätalousta. Metsäteollisuuden puuntarpeeseen tulee vastata puunmyyntiin pakottavien maksujen sijaan metsänomistajia oikeudenmukaisesti kohtelevilla kannusteilla. Turkistarhaus on paikallisesti merkittävä elinkeino, joka kasvattaa myös Suomen vientiä. Emme tue turkistarhauksen kieltämistä. Turkiseläinten hyvinvoinnista tulee huolehtia asianmukaisesti. Geenien muuntelulla voi olla yllättäviä seurauksia ympäristölle ja ihmisille.

Kasvien tai eläinten perimän muuttaminen voi johtaa elinympäristön saastumiseen, eliöiden monimuotoisuuden vähenemiseen tai ennakoimattomiin muutoksiin ekosysteemissä. Haluamme säilyttää Suomen geenimanipulaatiosta vapaana puhtaan ruoan mahdollisimman omavaraisena tuotantoalueena. Kasvien ja eläinten jalostustyötä on kuitenkin jatkettava maailman nälänhädän välttämiseksi. Vieraslajien pääsyä luontoon tulisi estää nykyistä tehokkaammin.

HYVINVOINTIPOLITIikka

Hyvinvointia luodaan välittämällä. Haluamme luoda yhteiskunnan, jossa jokaisesta välitetään ja huolehditaan. Haluamme lisätä kansalaisten omaa vastuuta ja välittämistä niin omasta toimeentulostaan ja hyvinvoinnistaan kuin myös läheistensä hyvinvoinnista. Perheiden tukeminen on parasta hyvinvointipolitiikkaa. Erityistä tukea tarvitaan yksinhuoltajille ja monikkolasten perheille. Lapsiperheiden kotipalvelua lisätään tukemaan vanhemmuutta ja arjessa selviytymistä. Perheneuvola järjestelmää tulee laajentaa ja resursseja vahvistaa. Vanhempainvapaan kehittämisessä turvataan perheiden oikeus päättää vapaasti, kumpi vanhemmista lapsia hoitaa.

Eläkeläisten tilapäistä tai osa-aikaista työtä tulee verottaa nykyistä kevyemmin työurien pidentämiseksi. Kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten toimeentulon edellytyksiä parannetaan.

Perheen ja työelämän yhteensovittamista ja työelämän joustoa kehitetään edelleen. Vanhemmuuden kustannukset tasataan siirtämällä kustannusvastuu yrityksiltä valtiolle tai jakamalla kustannukset tasaisesti kaikille työnantajille. Etävanhemman oikeutta tavata lapsiaan tulee parantaa ja sen toteutumista valvoa paremmin. Lastensuojelun laatu turvataan koko maassa ja painopistettä siirretään ennaltaehkäisyyn. Valtionosuuksien lastensuojelukerroin muutetaan ennaltaehkäisyyn kannustavaksi. Lastensuojelutoimien toteutumista tulee valvoa paremmin ja viranomaisyhteistyötä sekä tietojen vaihtoa tulee helpottaa. Pätevien sosiaalityöntekijöiden saatavuus koko maahan turvataan lisäämällä koulutuspaikkoja. Yksinelävien kasvava määrä tulee huomioida päätöksenteossa.

Eläkeläisten tilapäistä tai osa-aikaista työtä tulee verottaa nykyistä kevyemmin työurien pidentämiseksi. Kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten toimeentulon edellytyksiä parannetaan. Eläkkeiden erilaiset indeksijärjestelmät yhdistetään seuraamaan nykyistä paremmin yleistä ansiokehitystä. Vanhuspalvelulain toteutumista seurataan aktiivisesti. Lain toteuttamiseksi tarvitaan myös lisäresursseja ja välittävämpää asenneilmapiiriä vanhusväestöä kohtaan. Jokaisella on oikeus arvokkaaseen vanhuuteen.

SOSIAALI- JA TERVEYDENHOITO

Haluamme kansallisen terveydenhoitoudistuksen, jossa terveyskeskukset saadaan toimimaan paremmin ja hoitojonot purettua. Kannatamme perustason ja erityistason terveydenhoidon yhdistämistä samaan hallinnolliseen kokonaisuuteen. Terveyspalveluissa tulee erityisesti panostaa perusterveydenhuoltoon matalan kynnyksen lähipalveluina. Terveyskeskuksiin avataan ilman ajanvarausta toimivia mielenterveyshoitajien päivistyspisteitä erityisesti nuorille. Sairauksien ennaltaehkäisy, oikea-aikainen hoito ja kuntoutus lisäävät hyvinvointia kustannustehokkaasti.

Kouluterveydenhuolto tarvitsee lisäresursointia. Työ- Työterveyshuollon ja kouluterveydenhuollon ulkopuolisille ryhmille tarjotaan ennaltaehkäiseviä terveystarkastuksia ja terveysneuvontaa. Alkoholin saatavuutta rajoitetaan tapahtumissa, joihin osallistuu lapsia ja nuoria. Alkoholin mielikuvamainonta tulee kieltää kokonaan. Huumausaineista johtuvien ongelmien vähentämiseksi tulee tehostaa valistusta sekä huumeiden käyttäjien hoitoonohjausta riittävän pitkäkestoiseen hoitoon. Päihderiippuvaisten äitien tahdosta riippumaton hoito tulee säätää mahdolliseksi. Päihderiippuvaisten vanhempien varhaista hoitoonohjausta tulee tehostaa. Haluamme vähentää ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä lasten huostaanottojen määrää.

Omaishoidon tuki tulee muuttaa subjektiiviseksi oikeudeksi tilanteissa, joissa potilas ei tulisi toimeen ilman hoitajaa. Tuki säädetään verovapaaksi ja siirretään KELA:n hoidettavaksi. Tukea korotetaan niin, että omaishoidosta tulee varteenotettava vaihtoehto laitoshuollolle koko maassa. Omaishoitajien jaksamisesta huolehditaan riittäväillä ja tasokkailta tukipalveluilla. Ihmiselämän pyhyttä kunnioitetaan hedelmöityksestä luonnolliseen kuolemaan saakka. Raskaudenkeskeytysten määrää tulee pyrkiä vähentämään. Terveystieteiden tutkimus- ja kehitystyö on keskeistä. Eutanasiaa ei tule lailistaa. Sen sijaan tuemme hyvän saattohoidon järjestämistä.

SOSIAALITURVA

Sosiaaliturvaa, työttömyysturvaa ja ansiosidonnaista työttömyysturvaa tulee kehittää siten, että työn vastaanottaminen ja työn tekeminen kannattaa kaikissa tilanteissa myös osatyökykyisille. Yrittäjien sosiaaliturvaa parannetaan. Puolueen tavoitteena on siirtää absoluuttinen köyhyys historiaan. Lapsiköyhyys, alhaiset eläketulot ja pitkäaikaistyöttömyyden tai sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden tuomat toimeentulovaikkeudet ovat ongelmia joihin tulee puuttua.

Vammaisten ja osa-työkykyisten työllistymistä on edistettävä.

Tarvitsemme joustavampaa tukipolitiikkaa ja erityisesti pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen kohdistuvia toimia. Yleinen asumistuki ja opiskelijoiden saama asumislisä yhtenäistetään. Yleisen asumistuen tularajoja tarkastetaan ja tuen perusteena olevien asumistukimenojen enimmäismääriä korotetaan. Vammaisten ja osa-työkykyisten työllistymistä on edistettävä.

YMPÄRISTÖPOLITIikka

Haluamme sitoutua ympäristön suojeluun ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen tuleville sukupolville. Suomen tavoitteena kansainvälisessä ilmastopolitiikassa tulee olla laaja ilmastopöytäkirja. Kierrätystä ja uu-

siokäyttöä tulee edistää jätteiden määrän vähentämiseksi. Jätteiden energiahyödyntäminen täydentää materiaalien kierrätystä. Eläinsuojelulain noudattamisen valvontaa on parannettava. Luonnonvaroja tulee hyödyntää siten, ettei aiheuteta merkittävää tai pysyvää haittaa ympäristölle. Esimerkiksi kaivostoiminnassa tarvitaan ekotehokkaita mineraalirikastusmenetelmiä sekä menetelmiä mineraalialan sivutuotteiden ja jätteiden hyötykäyttöön ja hallintaan.

Lainsäädäntöä tulee tarkentaa siten, että valvontaa tehostetaan ja kaivostoiminnasta hyöttyy myös suomalainen yhteiskunta. Haluamme että kuntalaiset voivat aidosti vaikuttaa kaavoitukseen osallistumalla keskusteluun, kertomalla mielipiteensä tai jättämällä muistutuksen. Edistämme esteetöntä yhteiskuntaa, jossa ympäristö, rakennukset, palvelut ja joukkoliikenne ovat jokaisen saavutettavissa. Joukkoliikennetuki tulee ulottaa keskisuuriin kaupunkeihin suurten kaupunkien lisäksi.

KUNTA- JA HALLINTOPOLITIikka

Kuntapolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on lähipalveluiden turvaaminen koko maassa, lähidemokratian vahvistaminen ja kestävä kuntatalous. Kuntauudistuksessa tulee edetä kuntalaisia ja kuntia kuunnellen. Rakenteiden uudistaminen ja hallinnon keventäminen on parempi vaihtoehto kuin palveluista karsiminen. Maakuntien ja valtionhallinnon maakunnallisia tehtäviä ja tehtäväkokonaisuuksia tarkastellaan kriittisesti ja julkishallinnon päällekkäisyydet poistetaan.

Valtion toimintojen sijoittautumisessa huomioidaan tarkoituksenmukaisuus, taloudelliset näkökohdat, ammattitaitoisen työvoiman saatavuus sekä toimintojen tehokkuus. Metropolialueelle esitämme rajattua metropolihallintoa maakuntahallinnon pohjalta ja valtuustoa, joka päättäisi alueen maankäytöstä, asumisesta sekä liikenteestä.

Koko Suomi pyritään pitämään asuttuna aktiivisen aluepolitiikan keinoin. Suurten kunnallisten tai valtiollisten toimijoiden rinnalle tarvitaan lähiyhteisöjä. Lähiyhteisöt luovat yhteisöllisyyden tunnetta ja kantavat vastuuta yhteisistä asioista. Asuinalueiden turvallisuutta ja viihtyisyyttä parannetaan ottamalla käyttöön naapuriapujärjestelmiä. Jokaisen kansalaisen tulee saada kielilain turvaamat peruspalvelut suomeksi tai ruotsiksi.

Kristillisdemokraattien linjapaperin johdanto hyväksyttiin Kristillisdemokraattien 30. puoluekokouksessa Hämeenlinnassa 31.8.2013

A

Adoptio

Adoptiota on tarkasteltava lapsen edun näkökulmasta. Adoptiossa on ensisijaisesti kyse lapsen oikeudesta turvallisten vanhempien, äidin ja isän hoivaan, ei aikuisen oikeudesta lapseen. Lapsen on saatava kasvaa perheessä, jossa lähtökohtaisesti vallitsee rakastava ja ymmärtävä ilmapiiri ja jossa hän voi turvallisten olosuhteiden myötä kehittyä tasapainoiseksi yksilöksi. Ulkomaisen adoption ohella myös kotimaisen adoption ja avoimen adoption mahdollisuutta on kehitettävä ja tuettava. Avoimessa adoptiossa lapsen oikeus säilyttää yhteys biologisiin vanhempiinsa turvataan tuomioistuimen vahvistamalla yhteydenpitosopimuksella. Avointa adoptiota pitää harkita yhtenä tasa-arvoisena vaihtoehtona huostaanoton rinnalla.

Ajoneuvoverotus

Nykymuotoista ajoneuvoverotusta pitää kehittää. Autokannan uusiutumisen nopeuttamiseksi on uuden auton hankintaa helpotettava. Auton ensirekisteröinnin yhteydessä maksettavaa autoveroa on kevennettävä taloudellisen tilanteen niin sallissa. Näin tuettaisiin uusien vähäpäästöisempien autojen käyttöönottoa. Käyttövoima- ja polttoaineverotusta on uudistettava niin, että se ohjaa vähentämään päästöjä mm. edistämällä sähkö-, kaasu- ja pistokehybridiautojen hankintaa sekä käyttöä. Ammatti- sekä työmatkaliikenteen edellytykset on turvattava verovähennysoikeuksin.

Alkoholi

Alkoholipolitiikkaa on edelleen tehtävä maassamme sosiaali- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta, sillä alkoholin liikakäyttö vaurioittaa edelleen vakavasti kansanterveyttä ja sisäistä turvallisuutta sekä heikentää niin yksityistä kuin julkista taloutta. Alkoholin käyttö aiheuttaa vuosittain useiden miljardien eurojen nettokustannukset kansantaloudellemme. Tavoitteena tulee olla alkoholin kokonaiskulutuksen merkittävä aleneminen, etenkin nuoremmassa ikäluokassa. Tilastojen ja tutkimusten mukaan alkoholin kokonaiskulutusta vähennetään tehokkaimmin rajoittamalla alkoholin saatavuutta sekä korottamalla sen hintaa. Alkoholiveroa nostamalla vähennetään kokonaiskulutusta ja kerätään varoja alkoholihaittojen tuomiin kustannuksiin. Näin alkoholia kohtuullisesti tai ei lainkaan käyttävien maksutaakka alkoholihaitoista vähenee. Emme kannata alkoholin saatavuutta helpottavia toimenpiteitä. Ruokakaupoissa myytävien alkoholituotteiden alkoholipitoisuutta on laskettava eikä niin sanottuja limuviinoja pidä myydä ruokamarketeissa. Kannustamme terveisiin elämäntapoihin ja päihteettömään yhteisöllisyyteen.

Aluepolitiikka

Koko Suomi on pidettävä asuttuna aktiivisen aluepolitiikan keinoin. Valtiohallinnon toimintoja maakunnissa on selkeytettävä, tehostettava ja yksinkertaistettava. Maakunnallista väliportaan hallintoa on yksinkertaistettava niin, että aluehallintovirastojen ja elinkeino- ja ympäristökeskusten tehtävät kootaan maakunnan alaisuuteen. Valtion toimintoja voidaan sijoittaa pääkaupunkiseudun ulkopuolelle ottaen huomioon tarkoituksenmukaisuus, taloudelliset näkökohdat, ammattitaitoisen työvoiman saatavuus sekä toimintojen tehokkuus. Harvaan asutuilla seuduilla työllistävälle yrityksille on suunnattava verokannusteita. Kansalaisia pitää kohdella tasa-arvoisesti riippumatta siitä, missä he asuvat.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen hyvä taso, houkuttelevuus ja työelämälähtöisyys on säilytettävä. Aloituspaiikkojen määrän ja opetuksen on vastattava työmarkkinoiden tarvetta. Syrjäytymistä ehkäistään riittäväillä kymppiluokka-, valmentava- ja työpajatoiminnoilla. Oppisopimuskoulutusta on kehitettävä. Monilla aloilla on pulaa pätevästä ja osaavista opettajista. Opettajan työn houkuttelevuutta on parannettava eri keinoin ja on huolehdittava opetuksen ajantasaisuudesta.

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulujen merkitys Suomen osaamiseen perustuvalla kilpailukyvyllä on keskeinen. Ammattikorkeakoulutusta on kehitettävä entistä paremmin vastaamaan koulutetun työvoiman kysyntää lisäämällä sen työelämälähtöisyyttä ja vahvistamalla ammattikorkeakoulujen alueellista elinkeinoelämää palvelevaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. Ammattikorkeakoulujen ja yliopisto-opiskelijoiden välinen eriarvoisuus opintososiaalisissa eduissa on poistettava. Ammattikorkeakoulutuksen alueellinen saatavuus on turvattava.

Ampuma-aseet

Tavoitteenamme on taata sekä hyvä aseturvallisuus että turvata metsästys- ja ampumaurheilun ja reserviläistoiminnan harrastusmahdollisuudet.

Ansiosidonnainen työttömyysturva

Haluamme kehittää ansiosidonnaista työttömyysturvaa tasa-arvoisemmaksi. Jokainen työntekijä rahoittaa ansiosidonnaista työttömyysturvaa palkasta perittävällä työttömyysvakuutusmaksulla, siksi ansiosidonnaisen tulisi kuulua kaikille palkansaajille kassan jäsenyydestä riippumatta. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa on kehitettävä työnteon vastaanottamiseen kannustavaksi. Esitämme että 100 viimeistä ansiosidonnaista päivää voi käyttää palkkatukeen tai starttirahana, mikä helpottaa työttömän työllistymistä.

Ansiotuloverotus

Työn verotusta tulee laskea, jotta työnteko olisi kannustavampaa. Erityisesti pienituloisten verotus tulee olla sellaisella tasolla, että työtä kannattaa ottaa vastaan ja pienimmilläänkin tuloilla tulee toimeen. Progressiivinen verotus on hyväksyttävää, mutta ihmisiä, joiden ansiotulo nousee kovan työnteon ja osaamisen kasvun kautta, ei pidä kuitenkaan rangaista kohtuuttoman korkeilla veroilla.

Arktiset alueet

Suomen on arktisena maana jatkettava aktiivisena aloitteentekijänä arktisissa kysymyksissä ja arktisia sekä pohjoisia alueita koskeissa järjestöissä ja sopimuksissa. Suomen arktinen asiantuntemus, osaaminen ja tutkimus ovat kansainvälisesti tunnustettuja. Arktisen alueen liiketoiminnassa on otettava huomioon luonnonympäristön erityinen herkkyys.

Arvonlisäverotus

Suomen korkea arvonlisäverotus haittaa yritystoimintaa ja työllisyyttä. Vero kohdistuu suhteessa voimakkaammin pienituloisiin. Kevyempi verotus vaikuttaa kokonaiskysyntään ja sitä kautta talouskasvuun ja työllisyyteen. Kannatamme välttämättömyyshyödykkeiden ja aineettomien hyödykkeiden verottamista matalammassa arvonlisäverokannassa. Pienten yritysten arvonlisäverovapaan myynnin rajaa ja osittaisen huojenuksen rajaa on korotettava. Palveluita tarjoavien erityisesti käsityövaltaisten pienyrityksien, kuten parturi-kampaamoiden ja suutarien tuottamien palveluiden arvonlisäverokanta tulee asettaa pysyvästi alimpaan

verokantaan.

Asevelvollisuus

Miesten yleinen asevelvollisuus on paras ja taloudellisin tapa järjestää puolustus harvaan asutussa ja laajassa maassa. Asevelvollisuutta tulee kehittää siten, että reserviläisjoukot pystyvät vastaamaan nopeasti muuttuviin turvallisuustilanteisiin ja hybridisodankäyntiin nykyistä paremmin. Näitä nopean valmiuden joukkoja voitaisiin käyttää esimerkiksi silloin, jos uhkana olisi vihollisen erikoisjoukkojen toiminta. Kriisitilanteissa tarvittava osa joukko-osastoista saadaan nopeasti varustetuiksi ja toimintakykyiseksi.

Asumisen hinta

Korkeat asumiskustannukset haittaavat erityisesti pääkaupunkiseudun kehitystä. Valtion vuokra-asunnoille antama tuki ei tuota riittävästi kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja, vaan tuet valuvat sijoittajien käsiin. Asuntojen hintakehitys pitää saada tasaantumaan lisäämällä sekä vuokra-asuntojen, omistusasuntojen että osastusasuntojen tarjontaa. Asumisen kokonaiskustannusten nousu on pysäytettävä.

Asumistuki

Tavoitteenamme on yhdistää asumistuki Kristillisdemokraattien Kannustava perusturva-järjestelmän osaksi. ks. perusturva – kannustava perusturva.

Asuntopolitiikka pääkaupunkiseudulla

Asuntojen tarjonnan merkittävä lisääminen on tärkein avain asuntojen hintojen alentumiseen. Asuntomarkkinoiden jakautuminen Suomessa ja hintojen nousu erityisesti kasvukeskuksissa johtuu ensisijaisesti työpaiikkojen tarjonnan sijoittumisesta. Valtiolla on oltava konkreettisia keinoja edellyttää seudun kunnilta rakentamistavoitteessa pysymistä. Kaavoitusprosessia on nopeutettava. Rakennuttajien kilpailua on edistettävä muun muassa urakoiden pilkkomisella tai osuuskuntarakentamisen keinoin. On varmistettava, että kohtuuhintaisten asuntojen esim. Hitas- ja ARA-asuntojen jako tapahtuu mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Rahanteko julkisesti tuetuilla asunnoilla, käyttämällä esim. hyvällä sijainnilla olevia edullisia HITAS -asuntoja huoneistohotelleina, pitää saada loppumaan.

Avioliitto

Avioliitto on lainsäädännössä säilytettävä kahden ihmisen, naisen ja miehen, välisenä liittona. Tahdomme vahvistaa avioliiton asemaa yhteiskunnan perusyksikkönä ja lasten kasvuympäristönä.

Avoimuus päätöksenteossa

Päätöksenteon on oltava mahdollisimman avointa ja ymmärrettävää. Kansalaisten on saatava tietää, miten päätökset valmistellaan kunnallisella, valtakunnallisella ja EU:n tasolla. Lisäksi heillä on oikeus tietää, ketkä osallistuvat valmistelutyöhön sekä mitkä ovat päättäjien sidonnaisuudet.

B

Biodiversiteetti

Luonnon monimuotoisuuden, luontotyyppien, luonnon kauneuden säilyttäminen ja lajien elinympäristön turvaaminen on tärkeä tavoite. Tahdomme suojella ympäristöä sekä poistaa ja vähentää luonnolle aiheuttavia vahinkoja.

Biopolttoaineet

Lain mukaan polttoaineiden jakelija on velvollinen toimittamaan biopolttoaineita kulutukseen. Biopolttoaineiden energiasisällön osuus moottoribensiinin, dieselöljyn ja biopolttoaineiden energiasisällön kokonaismäärästä on lain mukaan oltava 10,0 prosenttia vuonna 2016 ja 20,0 prosenttia vuonna 2020. Biopolttoaineiden käytön lisäämisen tulee olla globaalisti kestävä. Tavoitteena on oltava, että merkittävä osa tästä määrästä tulee uuden sukupolven kotimaassa tuotetuista polttoaineista. Entistä vähäpäästöisemmän liikenteen edistämiseksi tarvitaan myös uusiutuvaa autokantaa, kehittyneempiä polttomoottoreita ja autoverotuksen kokonaisuudistusta, biokaasun ja dieselin kotimaisen tuotannon lisäämistä tulisi edistää biokaasu- ja biodiesellaitosten perustamiskustannusten valtion rahoitusosuuden kasvattamisella.

Byrokratia

Tavoittelemme kustannustehokasta ja toimivaa hallinto ilman turhaa byrokratiaa. Päätökset on tehtävä mahdollisimman lähellä ihmistä. Asioiden käsittelyä ja päätöksentekoa on helpotettava ja nopeutettava, tinkimättä ihmisten tasapuolisesta kohtelusta. Yrittäjien toimintaa ja mahdollisuuksia ei tule vaikeuttaa turhalla byrokratialla.

D

Demokratia

Demokratiassa valta kuuluu kansalle. Haluamme edistää demokratiaa sekä kansalaisten aktiivisuutta ja vastuullisuutta. Edellytämme, että eduskuntavaalijärjestelmää korjataan toteuttamalla valtakunnallinen tasauspaikkajärjestelmä, jolloin vaalitulokset vastaa nykyistä paremmin kansan vaaleissa ilmaisemaa tahtoa. Nykyisin merkittävä osa kansastamme on käytännössä ilman äänioikeutta, sillä pienten vaalipiirien korkea äänikynnys merkitsee, että heidän äänensä jää huomiotta. Tasauspaikoilla tämä demokratian vääristymä korjattaisiin. Demokratian toteutuminen on taattava myös, mikäli maahamme luodaan uusi välitason hallintorakenne, esimerkiksi maakunnat.

E

Elinkeinopolitiikka

Tahdomme edistää elinkeinopolitiikkaa, jolla tuetaan työllisyyttä, yritysten syntymistä ja kansallista kilpailukykyä. Yrittäjyydelle on luotava kansainvälisesti edullinen ja vientiin kannustava toimintaympäristö. Yritysten elinvoimaisuutta ja kilpailukykyä parantavat uudistukset ovat myös työllisyyden kannalta tärkeitä. PK-yritysten työllistämisen kynnystä pitää madaltaa esimerkiksi alentamalla ensimmäisen työntekijän palkkaamisesta syntyviä palkan sivukuluja. Yhtenä elinkeinopolitiikan tavoitteena on oltava yritysten kasvulle ja terveille kilpailulle suotuisa yritys ympäristö.

Eläinsuojelu

Kotieläinten, lemmikkieläinten ja tuotantoeläinten hyvinvointiin pitää kiinnittää huomiota. Eläinsuojelulain noudattamisen valvontaa on parannettava. Maatalousyrittäjien jaksamista on tuettava toimivan lomittajajärjestelmän kautta, jotta he voivat hoitaa tilojaan eläinsuojeluvälitteiden mukaisesti. Maatalousyrittäjien maksuvaikkeudet eivät saa johtaa siihen, että maataloilta katkaistaan sähkön- ja vedenjakelu. Tarvitaan toimiva hätälainajärjestelmä ja viime kädessä hallittu yritystoiminnan alasajo, etteivät eläimet joudu kärsimään.

Eläkeläisten asema

Takuueläkkeen ja pienten työeläkkeiden ostovoima on turvattava. Eläkeläisten toimeentulo on varmistettava ja erityisesti kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten toimeentulon edellytyksiä parannettava. Työurien pidentämisessä erityishuomio on kiinnitettävä siihen, että yhä harvempi nuori jäisi tulevaisuudessa työkyvyttömyyseläkkeelle. Myös osatyökykyisten mahdollisuuksia tehdä työtä on parannettava. Mikäli eläkkeensaa- ja tekee tilapäisesti tai osa-aikaisesti työtä, pitäisi palkkatuloa verottaa nykyistä kevyemmin. Veroalennus tukisi merkittävästi ikääntyvien työhalukkuutta.

Elämän suojelu

Kristillisdemokraattien lähtökohtana on olla aina elämän puolella, olipa sitten kyse abortista, eutanasiasta tai ihmisalkioiden käytöstä. Ihmiselämää on kunnioitettava hedelmöityksestä alkaen luonnolliseen kuolemaan saakka. Raskaudenkeskeytysten määrää on vähennettävä. Myös lainsäädäntöä on uudistettava huomioimaan elämän arvokkuus nykyistä paremmin. Terveystieteiden henkilöstöllä on oltava oikeus kieltäytyä eettisin perustein raskauden keskeytyksestä. Vaikeissa elämäntilanteissa lastaan odottaville äideille tarvitaan nykyistä parempaa tukea. Tässä työssä myös kolmannen sektorin toimijat ovat tärkeässä roolissa ja heidän työtään on tuettava nykyistä enemmän.

Energiaomavaraisuus

Suomen sähkönkulutus nousi tammikuussa 2016 ennätyslukemiin 14900 megawattiin. Samaan aikaan Suomessa tuotettiin itse vain 10 700 megawattia. Lähes 30% kulutuksesta tuotiin naapurimaista. Tilanne on tieto- ja hyvinvointiyhteiskunnan turvallisuudelle äärimmäisen riskialtis. Jos siirtoyhteys naapurimaihin katkeaisi varavoimajakapasiteetti voisi kattaa sähkövajauksesta vain 300 megawattia. Sähköä jouduttaisiin säännöstelemään kriisitilanteessa. Maahan tarvitaan uutta varavoimaa kapasiteettia tasapainottamaan pimeiden pakkaskausien suurta sähkön kulutusta. Pyrimme eroon tuontipolttoaineiden käytöstä, joihin menee 7-8 miljardia vuodessa.

Energian tuotanto

Suosittelun energiapolitiikan keino on energian säästö. Suomen oman energiatuotannon on oltava monipuolista, hajautettua, omavaraista ja kilpailukykyistä. Uusiutuvan energian osuutta pitää kasvattaa taloudellisesti kestäväällä tavalla. Haluamme edistää biokaasun laajempaa hyödyntämistä energiantuotannossa. Maatalouden sivutuotteet kuten lanta ja kasvijätteet ovat erinomaisia kotimaisen uusiutuvan energian biokaasun lähteitä. Biokaasun laajempaa käyttöönottoa hidastavat säädökset ja korkea verotus. Yhdyskuntien tuottaman hukkaenergian hyötykäyttöön on panostettava muun muassa jätteenpolton sekä kaasun ja lämmön talteenoton kautta. Metsäteollisuuden merkitys uusiutuvan energian tuotannossa pitää huomioida ja kotimaisten raaka-aineiden käyttöä lisätä mm. tukemalla maatalouden biomassojen energiakäyttöä paikallisesti. Kiinteistökohtaisille energiataloutta parantaville investoinneille kohdennettua tukea pitää kehittää. Pientuotantona tuotetun tuulivoiman ja kaiken uusiutuvan energian pientuotannon pääsyä sähköverkkoon pitää edistää.

Esteettömyys

Edistämme esteetöntä yhteiskuntaa, jossa ympäristö, rakennukset, palvelut ja joukkoliikenne ovat jokaisen saavutettavissa. Tietojärjestelmät, opastukset, rampit ja liikenneväylät pitää rakentaa helpokäyttöisiksi. Kaikkien ihmisten yhdenvertainen osallistuminen yhteiskuntaan vähentää syrjäytymistä. Hissien rakentamista ja korjausrakentamista on edistettävä.

EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Suomen on aktiivisesti osallistuttava EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) muotoilemiseen

ja strategiseen kehittämiseen omien lähtökohtiensa ja tarpeittensa pohjalta toimien. Britannian eron myötä EU:n puolustus- ja turvallisuuspoliittinen painoarvo heikkenee ja pohdinnat muista, kuten kahdenvälisistä puolustusyhteistyön muodoista, ovat entistä ajankohtaisempia.

Euro

Yhteisvaluutassa on ollut myönteisiä puolia kuten se, että yhteinen talousalue on laskenut merkittävästi korkoja ja vakauttanut alueen hintoja sekä helpottanut suomalaisten yritysten asemaa sisämarkkinoilla. Euroalue on ajautunut kriisiin, koska euroon on liian helposti ja poliittisilla syillä otettu maita, jotka eivät ole tosiasiallisesti täyttäneet EMU-kriteereitä. Suomen on vaadittava selvästi, että yhteisiä sääntöjä noudatetaan. Kriisiä ei pidä ratkaista lisäämällä velkojen yhteisvastuullisuutta tai ottamalla käyttöön erilaisia EU-tason joukkovelkakirjajärjestelyjä. Suomen tulee varautua mahdolliseen euroalueen hajoamiseen.

Euroopan Unioni

EU on Suomen tärkein kansainvälinen yhteistyöfoorumi ja tärkein kansainvälinen viiteryhmä maailmanpolitiikassa. EU:n pitää keskittyä toiminnassaan niihin asioihin, joissa yhteistyöllä voidaan saavuttaa olennaista lisäarvoa kansalliseen politiikkaan. Sisämarkkinoita on kehitettävä edelleen, mutta vastustamme liittovaltiokehitystä. EU:n ei pidä tunkeutua aloille, jotka perussopimuksissa on rajattu jäsenmaille kuuluviksi. Tällaisia ovat esimerkiksi opetus-, sosiaali- ja terveystoimi. Haluamme säilyttää jäsenvaltioiden kansallisen päätäntävällän budjetista ja verotuksesta sekä kehittää EU:ta itsenäisten valtioiden yhteisönä. Haluamme pienentää EU:n budjettia ja Suomen jäsenmaksuja.

Eutanasia

Eutanasiaa ei saa laillistaa, koska kaikki ihmiselämä on arvokasta. Sen sijaan pitää tukea hyvän saattohoidon järjestämistä. Kuolemantoiveeseen ei saa vastata kuolinavulla, vaan välittämällä ja tasokkaalla saattohoidolla, johon kuuluu olennaisena osana hyvä kivunlievitys. ks. saattohoito

G

Geenitekнологia

Geenien muuntelulla voi olla yllättäviä seurauksia ympäristölle ja ihmisille. Kasvien tai eläinten perimän muuttaminen voi johtaa elinympäristön saastumiseen, eliöiden monimuotoisuuden vähenemiseen tai enakoimattomiin muutoksiin ekosysteemissä. Tahdomme säilyttää Suomen geenimanipulaatiosta vapaana puhtaan ruoan tuotantoalueena. Ihmisalkioita ei saa käyttää tutkimustarkoituksiin.

Globalisaatio kehittyvissä maissa

Vapaa markkinatalous, avoimuus ja lisääntynyt kauppa on vähentänyt absoluuttista köyhyyttä kehitysmaissa merkittävässä määrin. Vain sulkeutuneet yhteiskunnat ja taloudet eivät ole päässeet kehityksessään eteenpäin. Avoimuuden ja kaupan edistämisen rinnalla kannamme huolta kansainvälisestä oikeudenmukaisuudesta ja ottamme huomioon maailman resurssien ja ekosysteemien kestokyvyn. Tahdomme lisätä kansainvälistä oikeudenmukaisuutta niin kaupankäynnissä kuin ihmisoikeuksien toteutumisessa. Kaupankäynnin on edistettävä tavaroiden ja palveluiden ekologisesti kestävää tuotantoa.

Globalisaatio kotimaassa

Kansainvälistyminen vahvistaa suomalaisten yritysten mahdollisuuksia saada tuotteitaan maailmanmarkkinoilla kaupaksi. Samalla on johtanut teollisuuden rakennemuutokseen ja kiristyvään kansainväliseen kilpailuun, työpaikkojen menetykseen ja alueellisiin ongelmiin. Suomi menestyy teollisuuden ja tuotannon jatkuvalle kehittämisellä sekä korkealla ja monipuolisella osaamisella. Suomalaisen teollisuuden kilpailuedellytyksiä on ylläpidettävä koulutuksen, tutkimuksen, tuotekehittelyn tuen ja tehokkaan logistiikan keinoin.

H

Haja-asutusalueet

Tahdomme kehittää koko Suomea asuttuna ja elinvoimaisena. Haja-asutusalueilla on turvattava mahdollisuus kannattavaan maatalouteen, kestäväan metsätalouteen, vahvoihin oheiselinkeinoihin ja yritystoimintaan, luonnonvarojen vastuulliseen hyödyntämiseen ja jalostamiseen. Palveluiden järjestämisessä pitää kehittää uudenlaisia vaihtoehtoisia palvelumuotoja. Etätyömahdollisuuksia on aktiivisesti lisättävä. Haja-asutusalueiden asukkaat ovat riippuvaisia yksityisautoilusta, joka pitää mahdollistaa kohtuullisella ajoneuvo- ja polttoaineverotuksella. Harvaan asuttujen alueiden turvallisuudesta huolehditaan viranomaisten yhteistyötä kehittämällä.

Harmaa talous

Harmaan talouden torjuntaan pitää osoittaa riittävät resurssit. Oikein mitoitettut ja kohdennetut panostukset harmaan talouden torjuntaan tuovat itsensä takaisin moninkertaisesti. Harmaata taloutta pitää pyrkiä kitkemään siten, että tekojen taloudellinen hyöty olisi vähäinen, kiinnijäämisriski korkea ja rikosoikeudelliset seuraamukset teoista riittävän ankaria. Tavoitteena on harmaan talouden estäminen jo ennakolta. Yritysten julkisten velvoitteiden hoitamista pitää helpottaa. Kotitalouksien mahdollisuutta toimia työnantajana on edistettävä ja sen pitää olla vaivattomampaa. Kannatamme omistajuuden ja sijoitusten läpinäkyvyyttä myös Euroopan tasolla. Osakeomistuksiin tulisi kehittää esimerkiksi samankaltainen tilijärjestelmä kuin pankkitileissä.

Hiilidioksidiverotus

Hiilidioksidiverotusta ei saa laajentaa teollisuuden päästökaupan ja liikenteen polttoaineiden verotuksen ulkopuolelle. Suomessa on toteutettu ilmastopolitiikkaa jo pitkään. Tärkeimpiä toimia ovat olleet uusiutuvan energian edistämishjelma ja energiansäästöohjelma. Polttoaineista kivihiili on merkittävä ilmastopäästöjen aiheuttaja ja lähes veroton polttoaine, jonka verotusta voidaan lisätä.

Huoltosuhde

Huoltosuhteen heikkeneminen ikääntymisen ja työttömyyden kasvun myötä luo paineita hyvinvointipalvelujen rahoittamiselle. On luotava uusia työpaikkoja toteuttamalla sellaista julkisen talouden politiikkaa, joka lisää yritysten mahdollisuuksia kasvaa ja työllistää. Julkisen sektorin aiheuttamaa taakkaa on kevennettävä hallintoa keventävillä rakenteellisilla uudistuksilla ja poistamalla turhaa byrokratiaa. Tulevaisuuden huoltosuhdetta pitää korjata tekemällä nyt parempaa, tavoitteellista väestö- ja perhepolitiikkaa. Nykyinen hedelmällisyysluku 1,65 lasta naista kohden on liian alhainen. Tavoitteena tulee olla hedelmällisyysluvun kasvu 0,5:llä seuraavan viiden vuoden aikana. Tavoitteeseen pyritään helpottamalla opiskelun ja perheen yhdistämistä, lisäämällä työelämän lapsimyönteisyyttä mm. korvaamalla vanhemmuuden kuluja työnantajalle, pidättäytymällä lapsiperheisiin kohdistuvista leikkauksista sekä korottamalla monilapsisten perheiden etuuksia.

Huoltovarmuus

Huoltovarmuudella tarkoitetaan kykyä sellaisten yhteiskunnan taloudellisten perustoimintojen ylläpitämiseen, jotka ovat välttämättömiä väestön elinmahdollisuuksien, yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden sekä maanpuolustuksen materiaalien edellytysten turvaamiseksi vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Huoltovarmuuden turvaamiseksi maamme tarvitsee omavaraista ruuantuotantoa, hajautettua energiantuotantoa ja elintärkeän infran pitämistä kotimaisissa käsissä, hyvässä kunnossa. Elinvoimainen maaseutu on keskeinen osa maamme huoltovarmuutta.

Huumausaineet

Huumausaineista johtuvien ongelmien ehkäisemiseksi tehostetaan valistusta sekä huumeidenkäyttäjien ohjausta vieroitushoitoon. Päihdehoidon on oltava riittävän pitkäkestoista ja vaikuttavaa. Päihdeäideille on luotava vieroitushoito, johon suostuminen on vapaaehtoista, mutta jota ei ole mahdollista keskeyttää, eli vapaaehtoinen hakeutuminen tahdosta riippumattomaan hoitoon. Huumausainerikollisuus pitää kitkeä Suomesta varhaisen puuttumisen toimenpiteillä. Poliisin kenttätason toimenpiteitä ja viranomaisyhteistyötä on kehitettävä sekä paikallisella, alueellisella että valtakunnallisella tasolla. Huumausainepoliittisen ohjelman toimenpide-ehdotukset on jalkautettava paikallistason poliisin toimintaan. Tarvitsemme lisää yhteistyötä poliisin, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kolmannen sektorin kanssa.

I

Ihmisarvo

Kristillisdemokraattien arvoista keskeisin on ihmisarvo, joka perustuu Jumalan luomistyöhön. Jokainen on ainutlaatuinen ja korvaamaton yksilö. Ihmisarvo on riippumaton sukupuolesta, iästä, asemasta, uskonnosta, syntyperästä ja muista ominaisuuksista tai elämänvalinnoista. Siksi ihmiselämää tulee varjella hedelmöityksestä luonnolliseen kuolemaan asti.

Ihmiskauppa

Suomen pitää aktiivisesti toimia ihmiskaupan torjumiseksi ja uhrien auttamiseksi. Ihmiskaupan uhri voi joutua työskentelemään alipalkatuissa ja epäinhimillisissä oloissa, kerjäläisenä tai pakotettuna prostituutioon tai pornoteollisuuden palvelukseen. Ihmiskaupan uhrilla on oltava oikeus saada yhteiskunnan apua ja suojelua. Suomen on toimittava aktiivisesti kansainvälisessä yhteistyössä ihmiskaupan torjunnassa. Kolmannen sektorin tarjoamien matalan kynnyksen toimintojen merkitys on tunnustettava ja yhteistyötä viranomaisten kanssa kehitettävä. Ihmiskaupan torjumiseksi seksuaalipalvelujen ostaminen on kiellettävä, kuten Ruotsissa ja Norjassa on tehty hyvillä tuloksilla.

Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos on vakava globaali uhka, joka aiheuttaa kansainvälisen ilmastopaneelin arvioiden mukaan sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti mittavat seuraukset. Suomen tavoitteena kansainvälisessä ilmastopolitiikassa pitää olla laaja ilmastopoliittinen ja Suomelle oikeudenmukainen osuus päästötavoitteissa. Yksipuoliset päästövähennykset eivät hillitse ilmastonmuutosta mutta käyvät kalliiksi Suomelle. Päästöjä aiheuttavaa teollisuutta on siirtynyt ja siirtyy kehittyviin talouksiin, joissa vastaavaa sääntelyä ei ole. Ilmastonmuutoksen hillinnän lisäksi on panostettava ilmastonmuutoksen seurauksiin varautumiseen. Ilmastonmuutoksen hillintä tarjoaa suomalaiselle osaamiselle ja yrityksille hyviä liiketoimintamahdollisuuksia (ns. cleantech). Energiapolitiikan tavoitteena tulee olla luopuminen fossiilista polttoaineista mahdollisimman pian.

Isyys

Lapsella tulee olla oikeus isään ja oikeus tietää biologinen isänsä. Vanhempainvapaisiin ja lasten hoidon ratkaisuihin on luotava joustoja ja lisättävä perheiden valinnanvapautta. Isyysvapaan laajempaan käyttöön

pitää kannustaa. Jos vanhemmat asuvat erillään, isän oikeutta tavata lapsiaan on parannettava ja sen toteutumista valvottava paremmin. Huoltajuuskiistoissa lapsella on oltava edunvalvoja.

Itämeri

Itämeren suurin uhka ovat alueen maiden typpi- ja fosforipäästöt, jotka aiheuttavat rehevöitymistä, sekä esimerkiksi riskit öljyvahingoista. Päätökset maataloudesta, jätevesistä, laivoista, merten aluesuunnittelusta ja kansainvälisistä sopimuksista ovat avain Itämeren tilan parantamiseen yhteistyössä kaikkien alueen valtioiden kanssa.

J

Joukkoliikenne

Joukkoliikenne turvaa perustuslain takaamaa liikkumisvapautta. Yhteiskunnan on pidettävä huolta, että kohtuulliset joukkoliikenneyhteydet säilyvät myös harvaan asutuilla alueilla, vaikka markkinaehtoiselle liikennöinnille ei olisi edellytyksiä. Kannatamme modernien, kustannustehokkaiden joukkoliikennetarkaisujen, kuten kutsuliikenteen kehittämistä. Joukkoliikenteen kehittäminen on suurimmissa kaupungeissa myös ilmanlaadun, ympäristön ja liikenteen sujuvuuden kannalta tärkeää.

Julkinen talous

Julkinen talous on saatettava tasapainoon, jotta tulevien sukupolvien ei tarvitse maksaa meidän velkaamme. Julkisen sektorin taloudenhoidon on oltava pitkäjänteistä ja vastuullista. Velkaantumiskehitys pitää saada kuriin ja velkaantumisasaste käännettyä laskuun. Tavoitteeseen päästään isojen rakenteellisten uudistusten myötä ja julkisen talouden menorakennetta ja hallintoa keventämällä. Laskusuhdanteessa on kuitenkin huomioitava työllisyyden hoito ja hyvinvointivaltion kestävä rakenteet.

Julkiset palvelut

Tahdomme turvata kaikille Suomen kansalaisille riittävät, laadukkaat ja edulliset peruspalvelut. Palvelut voidaan tuottaa joko kunnassa, maakunnassa, maakunnan omistamissa yhtiöissä tai yksityisinä ostopalveluina. Julkisen sektorin tulee parantaa julkisten palveluiden kilpailukykyä ja tuottavuutta suhteessa yksityisiin palveluntarjoajiin. Palveluiden tasoa, saatavuutta ja saavutettavuutta tulee kehittää. Julkiset palvelut eivät saa näivettyä yksityisten rinnalla. Lähipalvelut on turvattava. Julkisen sektorin tehtäviä pitää tarkastella kriittisesti sekä valtion että kuntien tasolla.

Järjestäytynyt rikollisuus

Järjestäytyvälle ja kansainvälistyvälle rikollisuudelle ei saa antaa jalansijaa Suomessa. Tavoitteena on oltava järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytysten heikentäminen määrätietoisella viranomaisyhteistyöllä ja syvemmällä kansainvälisellä yhteistyöllä. Järjestäytyneiden rikollisjärjestöjen mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnalliseen toimintaan pitää estää ja tehdä selväksi, ettei rikollisuuteen liittyvään toimintaan osallistuminen ole kannattavaa.

Jätteenkäsittely

Kierrätystä ja uusiokäyttöä on tehostettava jätteiden synnyn ehkäisemiseksi. Jätteiden syntypaikkalajittelua on kehitettävä. Jätteiden energiahyödyntäminen (esim. biokaasulaitoksissa tai jätteenpoltossa) täydentää

materiaalien kierrätystä. Teollisuuden, elinkeinoelämän, kotitalouksien ja maatalouden talous- ja muiden jätteiden ja jätevesien kierrätystä ja uusiokäyttöä tulee edistää jätteenkäsittelylaitosten investointitukien lisäämisellä ja keräily tukemisella.

K

Kaavoitus

Haluamme, että kuntalaiset voivat aidosti vaikuttaa kaavoitukseen osallistumalla keskusteluun, kertomalla mielipiteensä tai jättämällä muistutuksen kaavan ollessa nähtävillä. Valitusoikeutta tulee kaventaa siten, että turhilta valituksilta vältytään. Lupaprosessit vievät liian kauan. Niille tulisi asettaa aikarajat. Tavoitteenamme on että vähittäiskauppaan ei kohdistu erillistä kaavallista sääntelyä. Alle 25m² pienrakennukset pitäisi saada rakentaa ilman turhaa byrokratiaa. Luottamushenkilöiden ja päättäjien sidonnaisuudet kaavoitukseen ja rakentamiseen on oltava avoimesti esille.

Kaivostoiminta

Luonnonvarojen hyödyntämisen on oltava osittain kansallisessa hallinnassa niin, että hyödyt kansallisista luonnonvaroista jäävät suurelta osalta kotimaahan. Kaivostoiminnassa tarvitaan ekotehokkaita mineraalirikastusmenetelmiä sekä menetelmiä mineraalialan sivutuotteiden ja jätteiden hyötykäyttöön ja hallintaan. Luonnonvarojen hyödyntäminen ei saa tapahtua luonnon kustannuksella, aiheuttaen merkittävää tai pysyvää haittaa ympäristölle. Haluamme Suomeen kaivosveron, jonka tuotoilla voidaan paremmin varautua suuren mittaluokan ympäristövahinkoihin.

Kaksikielisyys

Kristillisdemokraatit on kaksikielinen puolue. Pidämme arvossa maamme kaksikielisyyttä ja kaksikielistä kulttuuritaustaamme. Jokaisen kansalaisen on saatava kielilain turvaamat peruspalvelut suomeksi tai ruotsiksi.

Kansanopistot

Kansanopistot tavoittavat vuosittain useita tuhansia ammattiuraansa etsiviä, ammatinvaihtoa harkitsevia, työttömiä, työkyvyttömiä, osatyökykyisiä, maahanmuuttajia, syrjäytymisvaarassa olevia ja eläkeläisiä. Valtion tuki elinikäisen oppimisen periaatetta palveleville kansanopistoille on turvattava. Niillä on tärkeä tehtävä oman uran löytämisessä ja identiteetin vahvistamisessa, yhteisöllisyyden edistämässä ja syrjäytymisen estämisessä. Säästö- ja tehostamispaineiden alla tulee varmistaa yksittäisten aatteelliselta pohjalta toimivien kansanopistojen mahdollisuus toimia myös jatkossa.

Kauppojen aukioloajat

Kaupan aukioloaikojen vapautus on tuonut lisää mahdollisuuksia kuluttajille, mutta järjestelmä on raskas järjestely kaupanalan yrittäjille. Kauppojen aukioloaikojen vapauttaminen on lisännyt vähittäiskaupan työllisyyttä, mutta vähentänyt yrittäjien ja yrityksessä työskentelevien perheenjäsenten määrää. Aukioloaikojen vapautumisen yhteenlaskettu työllisyysvaikutus on tutkimusten mukaan nolla. Nykyiset laajat kauppojen aukioloajat ovat haitaksi perheille, kaupan alan työntekijöille, pienyrittäjille ja ympäristölle. On tärkeää säilyttää sunnuntailisät sekä tuplapalkat kansallisina juhlapyhinä. Pidämme tärkeänä että pyhäpäivä säilyy yhteiskunnan yhteisenä lepopäivänä.

Kehitysyhteistyö

Kehitysyhteistyön kautta kannamme kristillistä vastuuta kaukana asuvasta lähimmäisestämme. Sen kautta myös ennaltaehkäisemme kansainvälisiä kriisejä ja pakolaisuutta sekä lisäämme kehitysmaiden kansalaisten mahdollisuuksia nousta köyhyydestä, autettavista auttajiksi. Emme hyväksy kehitysyhteistyöhön kohdistettuja äkillisiä ja suuruusluokaltaan koko toiminnan alasajoon verrattavia leikkaustoimenpiteitä, jotka ovat kohdistuneet kaikkein raskaimmin kehitysyhteistyötä tekeviin kansalaisjärjestöihin. Olemme huolissamme suomalaisen kehitysyhteistyön uskottavuudesta, tulevaisuudesta ja osaajien kadottamisesta tehtyjen toimenpiteiden seurauksena. Olemme sitoutuneet nostamaan Suomen rahoitusosuutta kehitysyhteistyöstä YK:n vuosituhattavoitteiden mukaisesti ja kehittämään kehitysyhteistyön muotoja ja tuloksellisuutta. Kehitysyhteistyön vaikuttavuuden kannalta avainasemassa ovat kansalaisjärjestöt, joiden toiminta ulottuu kumppanuusmaissa paikallisen väestön elämänpiiriin asti ja jotka kotimaassa voivat vahvistaa kehitystyön hyväksyttävyyttä. Kehitysyhteistyön kosketuspintaa suomalaiseen kansalaisyhteiskuntaan tulee vahvistaa, ei kaventaa.

Kestävyysvaje

Suomen talouden tasapainoa rasittava kestävyysvaje on noin 10 miljardin luokkaa. Kestävyysvaje on syntynyt siitä, että syntyneet ikäluokat ovat jo vuosikymmeniä olleet liian pieniä. Tulevaisuuden talouskehitykseen vaikuttaa ratkaisevalla tavalla, millä tasolla syntyvyys on Suomessa. Mikäli syntyvyys säilyy alhaisella tasolla tai edelleen laskee, väestörakenteen vinouma ja sen myötä kestävyysvaje pahenevat entisestään. Pitkällä tähtäimellä syntyvyyden kasvu on ainoa keino hoitaa kestävyysvaje kuntoon. On välttämätöntä herätä tekemään laadukasta perhe- ja väestöpolitiikka.

Kiertotalous

Yhteiskunnan on edistettävä tuotteisiin ja materiaalien arvon kiertoa taloudessa mahdollisimman pitkään. Kiertotalouteen panostaminen tuo taloudellista lisäarvoa ja synnyttää mahdollisimman vähän hukkaa ja jätettä. Jätteiden energiahyödyntäminen täydentää materiaalien kierrätystä.

Kiinteistövero

Asumista ei pidä verottaa liian raskaasti. Kiinteistövero ei pidä nähdä omaisuusverona, eikä sen tavoitteena pidä olla kunnan talouden paikkaaminen vaan asumisinfrastruktuurista aiheutuvien kulujen kattaminen. Kiinteistöveron verotusarvojen laskentaperusteita ollaan muuttamassa siten, että todelliset kiinteistöjen ja tonttien arvostukset näkyisivät veron suuruudessa. Toteutettuna tämä voi johtaa asumiskustannuksien merkittävään nousuun pääkaupunkiseudulla ja muualla kasvukeskuksissa. Kunta on parempi yksikkö päättämään veron suuruudesta suhteessa asumiskustannusten tasoon. Kiinteistöveron alarajoja ei pidä nykyisestä korottaa.

Kirjallisuus

Kauno- ja tietotokirjallisuuden merkitys kansalliselle kulttuurille ja tietoyhteiskunnan kehittämislle on huomattava. Suomalainen hyvinvointivaltio perustuu lukutaitoon, koulutukseen ja sivistystahtoon. Nykyisenkaltainen sivistys ja hyvinvointi ovat olleet mahdollisia, koska ulottuvillamme on ollut laadukasta kirjallisuutta sekä pätevää ja ajantasaista tietoa kaikilta elämänaloilta. Kauno-, oppi- ja tietokirjallisuuden tukeminen on tärkeä osa suomalaista sivistystyötä. Tekijänoikeuskorvausten tulee olla kohtuullisia.

Kirkot ja kristilliset yhteisöt

Kirkot, kirkkokunnat ja seurakunnat tekevät merkittävää yhteiskunnallista työtä ja niiden toiminta on tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa. Lakisääteisistä tehtävistä kuten hautaustoimesta, väestökirjanpidosta ja

kulttuurihistoriallisten rakennusten ylläpidosta on maksettava täysi korvaus. Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustuksen tasossa on huomioitava niiden hoitamien yhteiskunnalliset tehtävät. Kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen asema kolmannen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoina on tunnustettava ja niiden asemaa tuettava ja vahvistettava.

Kotihoidontuki

Perheillä on oltava mahdollisuus valita vapaasti lapsen hoitomuoto. Alle kolmevuotiaan kotihoidolle on säilytettävä myös jatkossa vähintään nykyisen kotihoidon tuen suuruinen tuki. Kotihoidontuen puolittaminen molemmille vanhemmille ei palvele perheiden valinnanvapautta, ja se olisi myös kallis ja sääntelyä lisäävä ratkaisu. Monimutkaista hoitorahajärjestelmää tulee selkeyttää. Erityisesti monilapsisten perheiden tilannetta on samalla parannettava.

Kotitalousvähennys

Kotitalousvähennys on tehokas työllistämisen tuki sekä väline harmaata taloutta vastaan. Kotitalousvähennys pitää ulottaa koskemaan myös asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajia niin, että vähennyksen voisi hyödyntää yhtiötä koskeissa remonteissa. Yksityishenkilöiden suorittamista töistä on saatava sama vähennys kuin yritysten tekemistä.

Koulutus

Koulutus ja osaaminen ovat maamme keskeisiä menestystekijöitä, emmekä hyväksy leikkauksia perusopetukseen tai tutkimustoimintaan. Kaikilla kouluasteilla on taattava laadukas opetus, hyvät opetusvälineet ja riittävän pienet ryhmäkoot. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tukemiseen on osoitettava enemmän resursseja. Erityisopetus pitää säilyttää. Puolustamme yleissivistävän lukion säilymistä. Ammatillista koulutusta on kehitettävä. Työelämän tarpeet tulee nykyistä paremmin huomioida koulutuksen suunnittelussa.

Kouluväkivalta

Koulukiusaamista kohtaan on oltava nollatoleranssi ja havaittuihin kiusaamistapauksiin on puututtava välittömästi. Kouluissa on puututtava lasten häiriökäyttäytymiseen, jotta vältetään vakavilta ongelmilta myöhemmin. Koulujen ja lastensuojelun yhteistyötä on vahvistettava ja varmistettava resurssien riittävyys varhaiseen puuttumiseen. KiVa Koulu -hankkeen tapaisten kannustavien kiusaamista ehkäisevien toimintojen olisi oltava kouluille maksuttomia. Opettajilla pitää olla nykyistä paremmat oikeudet puuttua häiriötekijöihin niin opetuksen aikana kuin välitunneilla. Opettajien turvallisuudesta koulussa on huolehdittava.

Kriisinhallinta

Suomen on jatkossa panostettava entistä enemmän siviilikriisinhallintaan ja kouluttamiseen. Kehitysyhteistyöprojekteja pitää sitoa vahvemmin mukaan niihin kriisinhallintaoperaatioihin joihin Suomi osallistuu. Suomi voi jatkossakin osallistua YK:n ja ETYJ:n valtuuttamiin aseellisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Köroostamme YK:n roolia kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Haluamme edistää sen ja muiden kriisinhallintajärjestöjen yhteistyötä. Suomen pitää osallistua EU:n kriisinhallintavalmiuksien kehittämiseen lähtökohtana omat vahvuutensa ja tarpeensa.

Kristillinen arvoperintö

Kristillinen arvoperintö läpäisee kaikki suomalaisen yhteiskunnan osa-alueet. Moniarvoisuuden ja monikulttuurisuuden aikana tahdomme tukea kristillisten arvojen säilymistä näkyvänä osana yhteiskuntaa. Myös Euroopan Unionin on tunnustettava sen historiaan kuuluva kristillinen arvoperintö ja sitouduttava siihen

avoimesti. Uskonnollinen traditio toimii yhteiskunnassa merkittävänä moraaliresurssina. Kristillisen etiikan rooli länsimaisen moraalin perustana on tunnustettava.

Kristilliset koulut

Puolustamme vanhempien oikeutta valita lapselleen perheen elämäkatsomuksen mukainen koulu. Rakisteröityjen yhdistysten ja säätiöiden ylläpitämät koulut ja päiväkodit täydentävät tärkeällä tavalla julkista esi- ja perusopetusta sekä varhaiskasvatusta. Niitä on kohdeltava tasapuolisesti muiden koulujen ja päiväkotien kanssa. Opetuslupa tulee pääsääntöisesti myöntää, mikäli perusopetukselle asetetut edellytykset täyttyvät. Mikäli lupahakemuksessa havaitaan puutteita, hakijalle tulee antaa mahdollisuus korjata hakemusta. Esitämme, että uudelle koululle luodaan viideksi vuodeksi "käynnistyvän koulun status", jolloin toiminnan laatua arvioidaan tarkemmin ja rahoitus tarkistettaisiin vuosittaisen oppilasmäärän mukaan. Määräaikaisista opetusluvista luovuttaisiin. Opetuksen järjestäjien keskinäistä yhdenvertaisuutta on parannettava siten, että valtionosuuden kotikuntakorvaus maksetaan nykyisen alennetun 94 prosentin sijasta täysimääräisenä ja mahdollisuus arvonlisäveron vähennyksiin koulujen rakennus- ja korjausinvestoinneista annetaan myös muille kuin kunnille.

Kristillinen ihmiskuva

Kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluu jokaisen ihmisen kunnioittaminen Jumalan luomana yksilönä. Jokaisen ihmisen elämä on pyhää hedelmöityksestä sen luonnolliseen loppuun saakka. Ihmiselle on annettu vastuu luomakunnan hyvästä hoitamisesta sekä lähimmäisten auttamisesta. Kristillinen ihmiskuva on realistinen: moraalisesti harhautunut ihminen voi (myös) toiminnallaan vahingoittaa lähimmäisiä ja luontoa. Siksi tarvitsemme lakeja ja järjestysvaltaa turvaamaan ihmisyhteisön elämän. Kodin kasvatuksella on suuri merkitys, siksi korostamme perheen tärkeyttä osana hyvää yhteiskuntaa.

Kulttuuri

Yhteiskunnan on huolehdittava kulttuuripalvelujen monipuolisuudesta ja siitä, että asiakasmaksut pysyvät kohtuullisina. Lasten kulttuurin ja kristillisen kulttuurin edistäminen on tärkeää. Kansallisten kulttuuri- ja taidelaitosten elinvoimaisuus on turvattava. Kulttuurialan toimijoiden yhteistoimintaa ja kansainvälistymistä on kehitettävä. Kulttuuritoimijoiden on kyettävä keräämään rahoitusta entistä enemmän yksityiseltä sektorilta. Yhteistyöetujen hakemiseen yritysmaailman kanssa on kannustettava esimerkiksi verotuksella. Kulttuurin voimaannuttavaa vaikutusta on hyödynnettävä yhä enemmän kehittämällä edelleen yritysten mahdollisuuksia tarjota työntekijöilleen edullisesti kulttuuriseteleitä.

Kuluttajansuoja

Kuluttajansuojaa on parannettava erityisesti verkkokaupassa. Kuluttaja tarvitsee nykyistä laajemmat oikeudet peruuttaa koti- tai etämyynnissä tehdyn sopimuksen. Kuluttajaneuvonnan ja kuluttajien oikeuspalveluiden resursseja on lisättävä. Suomen on osana EU:ta saatava säilyttää nykytasoinen kuluttajansuojansa.

Kunnallisvero

Kunnallisvero vaihtelee huolestuttavan paljon maan eri osissa. On pyrittävä tasapuolisempaan verokohteluun, sillä kansalaisten on saatava olla yhdenvertaisia verotuksen suhteen. Nyt ero alimman ja ylimmän veroprosentin välillä on 6 prosenttiyksikköä. Valtionverotuksen ja kunnallisverotuksen kehittämisen on oltava koordinoitusti tehtyä. Maakuntaveroa emme tue.

Kyberturvallisuus

Kybertoimintaympäristöön kohdistuvat uhkat ovat muuttuneet vaikutuksiltaan aiempaa vaarallisemmiksi yksittäisten ihmisten, yritysten sekä koko yhteiskunnan kannalta. Kyberturvallisuusuhka pitäisi entistä enemmän ottaa huomioon kokonaisturvallisuuden, huoltovarmuuden ja varautumisen suunnittelussa. Yhteiskunnan on keskityttävä kansalaisten tietojen ja talouden suojeluun. Samalla yhteiskunnan elintärkeät toiminnot tulee on suojeltava kyberhyökkäyksiltä. Uusi Kyberturvallisuuskeskus on askel oikeaan suuntaan. Puolustusvoimien ja poliisiviranomaisten mahdollisuuksia vastata kyberuhkiin tulee vahvistaa.

Köyhyys

Puolueen tavoitteena on siirtää absoluuttinen köyhyys historiaan. Lapsiköyhyys, pitkäaikaistyöttömyys, alhaiset eläketulot ja sairaudesta johtuva työkyvyttömyys ovat ongelmia, joihin on puututtava aktiivisesti. Köyhyyden periytyminen pitää estää. Useat eivät hae heille kuuluvia tukia byrokratian vuoksi. Yhdistämällä sosiaaliturvan eri sirpalemaiset tukimuodot yhdeksi voidaan vähentää tukien alikäytöstä johtuvaa köyhyyttä ja parantaa työnteon kannustimia. Suomen on myös autettava hädänalaisia kehitysmaissa. Rikkaiden maiden on autettava kehitysmaiden asukkaita nousemaan ahdingosta ihmisarvoiseen elämään.

L

Lapsettomuus

Suomessa syntyy vähemmän lapsia kuin koskaan itsenäisyytemme aikana. Samalla arviolta joka viides pariskunta kärsii jossain elämänsä vaiheessa lapsettomuudesta. Lapsettomuushoitoja pitää kehittää ja säilyttää ne yhteiskunnan korvattavina. Adoption mahdollisuuksia on vahvistettava. Suomi tarvitsee lisää lapsia.

Lapsiköyhyys

Noin joka kymmenes lapsi elää Suomessa köyhyysrajan alapuolella. Lapsiköyhyys koskettaa erityisesti monilapsisia perheitä ja yksinhuoltajaperheitä. Köyhyyden taustalla on usein työttömyyttä ja vastentahtoista osa-aikatyötä. Asumisen kalleus ja lapsiperheiden korkea verotus tuovat toimeentulo-ongelmia myös monilapsisille perheille, joissa vanhemmat käyvät töissä. Lapsiperheiden etuuksia ei voi enää leikata. Huollettavien määrä on otettava nykyistä paremmin huomioon etuuksissa sekä veroissa ja veroluoteisissa maksuissa. Lapsille on tarjottava myös edullisia liikunta- ja kulttuuriharrastuksia, jotta jokaisella lapsella on mahdollisuus harrastaa perheen tulotasosta riippumatta.

Lapsilisät

Lapsilisiin tehdyt leikkaukset tulee peruuttaa, lisien verovapaus tulee säilyttää ja ne tulee sitoa kustannusindeksiin. Nykyinen, lapsiluvun mukaan progressiivisesti nouseva lapsilisämalli tulee säilyttää. Taloustilanteen salliessa lapsilisää on kehitettävä niin, että sitä maksetaan 18-vuotiaaksi asti.

Lapsiperheet

Lapsiperheissä kasvaa maamme tulevaisuus. Alhainen syntyvyys on hälytysmerkki, johon on reagoitava keskittymällä tekemään laadukasta perhe- ja väestöpolitiikkaa. Suomalaisia on kannustettava perheen perustamiseen turvaamalla heidän toimeentulonsa ja takaamalla toimivat neuvola-, varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut. Vanhempien oikeutta päättää lasten hoitoon ja koulutukseen liittyvistä asioista pitää vahvistaa.

Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelua on lisättävä tukemaan vanhemmuutta ja arjessa selviytymistä ennalta ehkäisevänä toimena. Perheen omien voimavarojen vahvistamiseen voi riittää pienikin oikeaan aikaan annettu kotiapu. Erityistä tukea tarvitaan yksinhuoltajille, monikkolasten ja monilapsisten perheiden vanhemmille.

Lasten päivähoito ja varhaiskasvatus

Tahdomme antaa perheille mahdollisimman laajan valinnanvapauden päättää lastensa hoidosta. Mahdollisuus kotihoitoon on turvattava alle kolmevuotiaille vähintään nykyisen kotihoidon tuen suuruisella korvauksella. Perheille on annettava myös nykyistä joustavimmat mahdollisuudet järjestää lasten päivähoito, esimerkiksi palkkaamalla hoitaja kotiin. Emme hyväksy varhaiskasvatuspalvelujen heikentämistä ryhmäkokoja suurentamalla tai asiakasmaksuja korottamalla. Pienet ryhmäkoot mahdollistavat lapselle enemmän aikuisen aikaa ja huomiota ja ennaltaehkäisevät ongelmien syntyä myöhemmissä ikävaiheissa.

Lastensuojelu

Tavoitteenamme on turvallinen ja kehittävä kasvuympäristö jokaiselle lapselle. Lastensuojelussa painopistettä on siirrettävä laitoshoidosta oikea-aikaisiin, ennaltaehkäiseviin, perheiden voimavaroja vahvistaviin toimenpiteisiin, kuten riittäviin resursseihin ja kasvatus- ja parisuhdeneuvonnassa sekä kotipalvelussa. Lapsiperheen kynnyksen pyytää helpotusta arkeen tulee olla matala. Vanhempien avioeron kokeneiden lasten tilanne voi olla vaikea vanhemman uudessa liitossa. Teini-ikäisten perheille suunnatuille tukimuodoille on kasvava tarve, jotta huostaanotoilta ja tilanteiden kriisiytymiseltä vältyttäisiin.

Liikenne

Kattava tieverkosto on edellytys kotimaisten luonnonvarojen hyödyntämiselle ja paikalliselle elinkeinotoiminnalle. Suomen liikenneinfrastruktuuria on kehitettävä kokonaisvaltaisesti koko maan tarpeet huomioon ottaen. Korjaus- ja parantamishankkeisiin pitää panostaa talouden sallimissa rajoissa säilyttäen toimiva infrastruktuuri koko maassa. Teiden korjausvelkaa ei saa nykyisestä paisuttaa. Yksityisteiden korjausrahoitukseen tarvitaan jatkossa suurempaa valtion panostusta.

Liikennekaari

Liikennemarkkinoiden sääntelyä on vapautettava harkitusti ja maltillisesti. Markkinoiden vapauttaminen alakohtaisesta sääntelystä on tehtävä siten, että turvataan posti-, tavaraliikenne- ja taksipalveluiden saatavuus koko Suomessa. On tärkeää pitää kiinni ammattitaitoisten kuljettajien saatavuudesta. Hintasäännösten purkaminen voi johtaa hintojen hallitsemattomaan nousuun.

Liikunta

Panostus kansalaisten liikuntamahdollisuuksiin tuottaa paitsi henkistä ja fyysistä hyvinvointia myös taloudellisia säästöjä. Siksi kaikille avoimia liikuntapaikkoja on lisättävä ja urheiluseurojen toimintaedellytyksiä tuettava. Mahdollisuuksia liikkumiseen pitää parantaa huomioimalla kaavoituksessa lasten ja nuorten mahdollisuudet spontaaniin liikuntaan sekä turvalliset ulkoilureitit ikääntyneille.

Lobbarit

Tiedon jakamisen vaaleilla valituille päättäjille pitää jatkossakin olla mahdollista myös eri etujärjestöjen edustajille. Lobbauksen sääntöjen ja niiden noudattamisen valvonnan pitää kuitenkin olla niin tiukkoja, että kansalaisten luottamus päättäjiin säilyy ja vahvistuu. Kristillisdemokraatit pitävät periaatteenaan kuulla kaikkia osapuolia tasapuolisesti ennen päätöksentekoa.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutus on säilytettävä yleissivistävänä, kuitenkin matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opetusta kehittäen. Opetusmetodeja on myös kehitettävä niin, että oppilaat saavat nykyistä paremmat vuorovaikutustaidot sekä digitaaliset valmiudet. Mahdollisuus lukiokoulutukseen on taattava myös harvaan asutuilla seuduilla.

Luonnonsuojelu ks. Ympäristö

Lähi-idän konflikti

Suomen on pysyttävä asiantuntevana ja puolueettomana rauhanrakentajana Lähi-idän kriisissä samoin kuin muissakin kansainvälisissä kriiseissä. Israelin ja palestiinalaisosapuolen välistä konfliktia ei voida ratkaista ulkopuolelta, vaan rauhan on rakennuttava osapuolten kahdenväliseen sopimukseen. EU myöntää palestiinalaisille humanitaarista tukea vuosittain. On tärkeää ettei avustus mene toimintaan, mikä lietsoo historiasta periytynyttä vihaa ja ennakkoluuloja. Tässä tärkeä rooli on koulutusjärjestelmällä. Suomen pitää tukea Israelin oikeutta turvallisiin rajoihin ja edellyttää sen naapurimaita tunnustamaan Israelin oikeus olemassaoloon juutalaisena ja demokraattisena valtiona. Olennaista alueella on pyrkimys rakentaa toimintaa yhteisöllisten arvojen perustalta ilman että vahvistetaan viholliskuvia toinen toisistaan.

Lähiyhteisöt

Kristillisdemokraattisessa hyvinvointiyhteiskunnassa lähiyhteisöt luovat yhteisöllisyyden tunnetta ja kantavat vastuuta yhteisistä asioista. Suurten kunnallisten tai valtiollisten toimijoiden rinnalle tarvitaan lähiyhteisöjä, jotka ovat lähidemokratian kantava voima. Asuinalueiden turvallisuutta ja viihtyisyyttä voidaan parantaa ottamalla käyttöön naapuriapujärjestelmiä. Kristillisdemokraatit haluavat edistää lähimmäisyhteiskunnan rakentamista.

M

Maahanmuutto

Kannatamme hallittua ja inhimillistä maahanmuuttopolitiikkaa. Suhtaudumme myönteisesti työperusteiseen maahanmuuttoon ja tahdomme sujuvoittaa lupaprosesseja. Tahdomme myös kantaa kansainvälistä vastuuta ja ottaa vastaan hallitusti pakolaisia kiintiöjärjestelmän kautta. (Ks. kohta "Pakolaiset") Maahanmuuttajien mahdollisuuksia hyödyntää osaamistaan ja osallistua yhteiskunnan rakentamiseen on vahvistettava. Kie- li- ja kulttuurikoulutuksen sekä aikuisten peruskoulutuksen saatavuus on turvattava. Erityistä huomiota on kiinnitettävä pakolaistaustaisten äitien kouluttamiseen. Aiemmin hankitun koulutuksen ja ammattitaidon täydentäminen suomalaisia vaatimuksia vastaavaksi on myös tehtävä helpoksi. Tutustu myös maahanmuuttopoliittiseen ohjelmaamme.

Maa- ja metsätalousmaan kiinteistövero

Kiinteistövero ei saa laajentaa koskemaan maa- ja metsätalousmaata. Metsäteollisuuden puuntarpeeseen pitää vastata puunmyyntiin pakottavien maksujen sijaan metsänomistajia oikeudenmukaisesti kohtelevilla kannusteilla. Tällainen kannuste on esimerkiksi sukupolvenvaihdosten helpottaminen metsätilojen kohdalla.

Maanpuolustus

Maanpuolustuksen pitää perustua yleiseen asevelvollisuuteen, uskottavaan ja itsenäiseen puolustukseen sekä alueelliseen maanpuolustusjärjestelmään. Reserviläisarmeijan hidas mobilisointi ja kokoaminen taiste-

leviksi joukko-osastoiksi on maanpuolustusratkaisun heikkous. Sodankäyntitekniikan muuttuessa nopean hybridisodankäynnin suuntaan Suomen tulee päivittää puolustuksellista varautumista. Suomi tarvitsee uudet, useista eri aselajeista koostuvat nopean valmiuden joukot, jotka koostuvat juuri varusmiespalveluksen päättäneistä reserviläisistä ja ammattisotilaista. Nopean valmiuden joukkojen astuminen siviilistä palvelukseen tulisi tapahtua alle vuorokaudessa jopa tunneissa. Reserviläisten palvelu ja harjoittelu nopean valmiuden joukoissa tulee heille korvata.

Maatalous

Maatalouden tuotantoedellytykset on turvattava. Tukimaksatukset pitää toimia ajallaan ja tukibyrokra-tiaa pitää keventää. Kriisitilanteissa maatalousyrittäjille on tarjottava valtion takaamaa hätälainoitusta ja oikein kohdennettuja kriisitukia. Päätöksenteon pitää olla pitkäjänteistä”, jotta maataloustuottajat voivat tehdä” omat tuotantoratkaisunsa ja investointinsa luottaen tulevaisuuden maatalouspolitiikan linjaan. EU:n maatalouspolitiikkaa on sovellettava niin, että luonnonolosuhteet otetaan tarkoin huomioon koko maassa. Ruoasta saatavien tulojen pitää jakaantua nykyistä tasaisemmin ja oikeudenmukaisesti maatalousyrittäjien, jalostamoiden, kaupan alan sekä” muiden toimijoiden kesken. Ruoantuotannon omavaraisuus ja huoltovar-muus on turvattava.

Maksuvaikeudet

Yksityishenkilöiden ongelmavelkaantumista pitää pyrkiä vähentämään tarjoamalla velkaneuvontaa sitä tarvitseville. Talouskasvatuksella on tärkeä rooli osana perusopetusta valmiuksien antajana oman henkilökohtaisen taloutensa hoitamiseen. Pikavippien korkoja rajoittava laki oli askel oikeaan suuntaan talousvaikeuksissa olevien henkilöiden hyväksikäytön estämisessä. Koronkiskonnan vähentämiseksi pitää säätää vuosikoron korkokatto kaikkensuuruisille lainoille. Pikavippejä tarjoavat yritykset tulee saattaa pankkivalvonnan piiriin.

Merenkulku

Merikuljetusten merkitys Suomen tavaraviennille ja -tuonnille ja vientiteollisuutemme hintakilpailukyvy-lle on erittäin suuri. Tavoittemme on kokonaisvaltainen suomalaisen merenkulun toimintaedellytysten turvaaminen ja merikuljetusten kustannusten hallinta osana kestävään kasvuun tähtäävää elinkeinopolitiikkaamme. Suomen erityisasema pitää huomioida Suomen kannoissa EU:n tai muiden kansainvälisten sopi-musten osalta.

Meripolitiikka

Suomi on merivaltio. Pitkä rantaviiva, viennin ja tuonnin riippuvuus merikuljetuksista, mereen liittyvä teknologiateollisuus, merellinen matkailu, kalastus ja muu mereen liittyvä ammatillinen toiminta, merirajojen vartiointi sekä vastuu meriluonnon suojelusta vaativat meripolitiikan nykyistä parempaa koordinaatiota. Suomi tarvitsee yhtenäistä meripolitiikkaa ja koordinoitua hallintoa, joka kokoaa eri ministeriöissä hajallaan olevat merelliset asiat yhteen.

Meriteollisuus

Näemme meriteollisuuden tärkeänä osana korkeaan osaamiseen nojaavaa perinteistä suomalaista vientiteol-lisuutta, jolla on myös tulevaisuudessa erinomaiset mahdollisuudet tarjota työtä ja toimeentuloa kymmenille tuhansille suomalaisille. Valtion on omilla alushankinnoillaan sekä innovaatiotukia, vientirahoitusta, tut-kimusta ja koulutusta koskevilla päätöksillään pyrittävä edistämään suomalaisen meriteollisuuden kilpai-lukykyä. Erityisenä painopisteenä voi olla arktinen osaamisemme.

Metropolipolitiikka

Pääkaupunkiseudun metropoli on Suomen kasvun veturi. Metropolialueen kehittymisedellytyksistä huolehtiminen on erityisen tärkeää, jotta alue houkuttelisi ulkomaisia investointeja, yrityksiä ja huippuosaajia. Tässä tarvitaan elinkeinoelämän, kuntien ja valtion hyvää yhteistyötä. Metropolialueen kuntien erityispiirteet on huomioitava maakuntahallintouudistuksessa. Pääkaupunkiseudun kunnat voisivat halutessaan järjestää ja tuottaa perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalitoimen palvelut.

Metsäpolitiikka

Suomalaisen metsätalouden kannattavuuden varmistaminen on ensisijaisen tärkeää myös metsän hoidon vuoksi. Metsäteollisuuden toimintaedellytykset pitää varmistaa kannustavalla ja johdonmukaisella politiikalla. Metsälakeja uudistettaessa on tärkeää huomioida metsänomistajat tasapuolisesti. On turvattava kaikkien metsänomistajien neuvonta- ja ammattipalvelut metsälön koosta riippumatta. Metsän eri käyttömahdollisuuksia on kehitettävä, jotta metsätalouden arvoketjuun syntyy työpaikkoja ja uusia tuotteita ja tuotantoa. Metsänomistuksen muuttumisen haasteisiin tulee vastata.

Metsätalous

Suomalaisen metsätalouden kannattavuuden varmistaminen on ensisijaisen tärkeää myös metsän hoidon vuoksi. Metsäteollisuuden toimintaedellytykset pitää varmistaa kannustavalla ja johdonmukaisella politiikalla. Metsälakeja uudistettaessa on tärkeää huomioida metsänomistajat tasapuolisesti. On turvattava kaikkien metsänomistajien neuvonta- ja ammattipalvelut metsälön koosta riippumatta. Metsän eri käyttömahdollisuuksia on kehitettävä, jotta metsätalouden arvoketjuun syntyy työpaikkoja ja uusia tuotteita ja tuotantoa.

Mielenterveyspalvelut

Mielenterveyspalveluissa on tarjottava ennaltaehkäiseviä palvelumuotoja sekä mahdollisuus varhaiseen apuun. Matalan kynnyksen päivystävät mielenterveyspalvelut tulee turvata erityisesti nuorille terveyskeskuspalveluina.

Monikulttuurisuus

Suomen monikulttuurisuuspolitiikassa on noudatettava rakentavaa, integraatiota ja kulttuurista tasapainoa tukevaa linjaa. Suomalaista kristillistä kulttuuriperintöä ei tule näivettää tai hävittää monikulttuurisuuden varjolla.

N

NATO

Suomen ja Naton välistä rauhankumppanuussuhdetta tulee ylläpitää ja kehittää. Isäntämaasopimus mahdollistaa erilaiset tukitoimet Naton harjoittelulle ja nopealle toiminnalle kriisi- tai harjoitustilanteessa tai ympäristökatastrofien yhteydessä Suomessa. Liittyminen puolustusliittoon edellyttää kansan enemmistön tukea sekä perusteellista harkintaa, onko liittyminen Suomen edun mukaista. Jäsenyydestä on järjestettävä kansanäänestys.

Neuvola

Äitiys- ja lastenneuvola on tärkeä lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden seuraaja ja ylläpitäjä. Neuvolan palveluita tulee kehittää tukemaan koko perheen hyvinvointia. Neuvoloissa perheen ongelmat nousevat usein esille ensimmäiseksi. Perheille tulee tarjota matalan kynnyksen tukea luontevana osana neuvol-

atyötä. Perheitä voidaan tukea neuvoloiden kautta nykyistä laajemmin myös antamalla parisuhdeneuvontaa arkielämän tilanteita varten. Yhteistyötä lastenneuvoloiden ja perheneuvoloiden välillä tulee kehittää.

Nuorisotakuu

Vuoden 2013 alussa voimaan tullut nuorisotakuu oli yksi KD:n keskeisiä vaaliteemoja vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Nuorisotakuu tarkoittaa, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Nuorisotakuun toteutumista tulee seurata huolellisesti ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin. Koulutuspaikkojen määrän on tuettava nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista.

Nuorisotyöttömyys

Nuorisotyöttömyyteen tulee puuttua lisäämällä opinto-ohjausta ja etsivää nuorisotyötä koulupudokkaille. Jokaisesta ikäluokasta noin 10 000 nuorta jää ilman jatkokoulutusta. Työelämälähtöisyyttä on lisättävä kaikilla koulutustasoilla ja koulutuspaikkojen määrää suunnattava vahvemmin niille aloille, joilla on kysyntää. Erityistä huomiota on kiinnitettävä syrjäytymisen estämiseen jo varhaisessa vaiheessa. Nuorten työllistämisseteli ja palkkatuki sekä mahdollisuus oppisopimuskoulutukseen madaltavat työnantajien kynnystä työllistää nuoria ja ovat siksi tärkeitä välineitä nuorisotyöttömyyden poistamiseen.

Omaishoito

Omaishoito on paitsi taloudellisesti kestävä usein myös inhimillisesti paras vaihtoehto päivittäistä apua tarvitsevan omaisen hoitamiseen. Kannatamme omaishoidon lisäämistä, mikä edellyttää, että omaishoidon tukeen varataan riittävät resurssit ja omaishoitajien jaksamisesta ja hyvinvoinnista huolehditaan. Monessa kunnassa omaishoitosopimuksia jää solmimatta siksi, että siihen kohdennetut varat ovat päässeet loppumaan. Tämä ei ole oikein. Omaishoidon tuen kriteerit on yhtenäistettävä koko maassa ja tuen maksatus siirrettävä Kelaan. Myös oikeus vapaapäiviin ja virkistymiseen on taattava jokaiselle omaishoitajalle. Jaksamisesta on huolehdittava lisäksi tarjoamalla omaishoitajalle tarpeen mukaan kuntoutusta ja kotipalvelua.

Opetus

Kansainväliset mittaukset antavat suomalaiselle opetukselle huippuarvosanoja. Emme saa kuitenkaan tuudittautua hyvään nykytilanteeseen, vaan opetusta on kehitettävä jatkossakin kohtaamaan tulevaisuuden haasteet muuttuvassa maailmassa. Erityisesti poikien tyttöjä huonompaan koulumenestykseen on syytä kiinnittää huomiota. Suomalaista opetusalan tietotaitoa pitää hyödyntää myös kaupallisesti kehittämällä mahdollisuuksia vientiä varten.

Opinto-ohjaus

Riittävästä opinto-ohjauksesta tulee huolehtia kaikilla kouluasteilla oppilaiden uravalintojen tukemiseksi. Opinto-ohjauksessa tulee ottaa huomioon kunkin oppilaan erityistarpeet ja ominaisuudet, mikä onnistuu parhaiten henkilökohtaisella ohjauksella tai pienryhmässä.

Opintotuki

Esitämme kannustavan opintotuen mallia (ks linkki), joka palkitsee ahkeraa opiskelijaa, huomioi perheelliset opiskelijat, lyhentää opintoaikoja ja antaa opiskelijoille kannustimia työntekoon ja yrittämiseen. Mallissam-

me opintotukea kertyy opintopisteiden mukaan. Opiskelija voi valita, opiskeleeko nopeutetussa tahdissa tai rahoittaako opintojen loppuvaiheessa opintonsa työnteolla vai lainalla. Malli huomioi joustavasti erilaiset elämäntilanteet.

Oppilashuolto

Oppilashuolto on oleellisen tärkeä osa lasten ja nuorten hyvinvointia. Koulu on ainutlaatuinen ympäristö lasten ja nuorten tervettä kasvua tukevassa ja syrjäytymiskehityksen vastaisessa työssä. Vaadimme nimettyä terveydenhoitajaa jokaiseen kouluun. Nuoren ihmisen elämäntahti on nopeaa, ja tilanteet voivat myös kriisiytyä nopeasti. On tärkeää, että apu on nopeasti ja helposti saatavilla.

Oppisopimuskoulutus

Kannatamme oppisopimuskoulutuksen kehittämistä. Oppisopimuskoulutus on erinomainen tapa saada nuoret kiinni työelämään. Erityisoppilaiden tai kotoutuvien maahanmuuttajien kohdalla oppisopimuskoulutus voi tarjota parhaan mahdollisen tien ammattiin. Esitämme, että oppisopimuksen palkkaus sidotaan osaamisen karttumiseen. Oppisopimuskoulutuksen aikaisen palkan porrastaminen tutkinnonosien valmistumisen myötä mahdollistuisi omalla ”kisälli-tes:llä”, joka voisi olla opintojen alussa esimerkiksi 40 prosenttia vähemmän kuin työehtosopimus edellyttää. Opintojen lopussa opiskelija on jo ammattilainen ja ansaitsee palkkansa.

P

Pakolaiset

Suomen on kannettava kansainvälistä vastuuta ottamalla vastaan kiintiöpakolaisia. Kiintiöpakolaisjärjestelmä on turvallinen ja ennakoitava tapa auttaa hädänalaisia ja helpottaa kriisimaiden naapurivaltioiden raskasta taakkaa huolehtia valtavista pakolaismääristä. Kiintiöpakolaisten valinnassa on otettava huomioon heidän kulttuuriset edellytyksensä kotoutua Suomeen. Suhtaudumme myönteisesti pakolaiskiintiön kasvatamiseen, mutta emme kannata turvapaikan hakijoiden kiintiöimistä EU:n toimesta eri jäsenmaihiin.

Palvelumaksut

Palvelumaksuilla katetaan yhä suurempi osa julkisista sosiaali ja terveydenhuollon palveluista. Sote-uudistuksen myötä palvelumaksut uhkaavat nousta entisestään. Kynnys mennä päivystykseen voi johtaa kalliimpien hoitojen lisääntymiseen, kun hoidon aloitus viivästyy tarpeettomasti. Rakentamisesta perittävät maksut ovat kohtuuttomia. Kaavoitusta ja rakennus-, maa-aines- ja ympäristölupia sekä rakennusvalvontaa koskevissa palvelumaksuissa on pyrittävä kustannusvastaavuuteen.

Perheverotus

Perheverotusta on kokeiltava Suomessa. Perheverotus mahdollistaa perheiden oikeudenmukaisen kohtelun ja tukee vanhempien mahdollisuutta järjestää lasten hoito haluamallaan tavalla. Perheverotuksessa perheen tulonsaajien veroprosentti määräytyy perheen kokonaistulojen perusteella. Perheverotuksen tulisi olla vapaaehtoinen ja sen tulisi koskea vain lapsiperheitä, joissa on kotona asuvia ala-ikäisiä lapsia. Perheverotuksessa on erilaisia malleja mm. lapsenhuoltajan ansiotulovähennysmalli, joka kohtelee tasapuolisesti yksinhuoltajia.

Perheväkivalta

Perheväkivallan riskit pitää tunnistaa nykyistä paremmin ja tietoisuutta riskikäyttäytymisestä lisätä. Ennalta ehkäisevää tukea tulee olla helposti tarjolla, jotta tilanteiden kriisiytyminen voidaan estää. Perheväkivallan uhreja ei saa jättää yksin vaan turvakodeille ja muille tukitoimille on turvattava riittävä rahoitus. Kolmannen sektorin toimijat ovat tärkeässä asemassa perheväkivallan uhrien auttamisessa.

Perintövero

Perintö- ja lahjaverolain epäkohdat puolison ja lapsen asemaa koskien tulee korjata, jotta kohtuuttomat tilanteet voidaan välttää. Perintöveroa on kehitettävä ja laskettava erityisesti yritysten, myös maa- ja metsätalousyriyten, ja sukupolvenvaihdosten yhteydessä.

Perusarvot

Kristillisdemokraattien perusarvot ovat ihmiselämän arvo kaikissa sen olemassaolon vaiheissa, vapaus ja vastuu, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, totuus, solidaarisuus ja subsidiariteettiperiaate. Kristillinen ihmisskuva on niiden lähtökohta. Ne kietoutuvat yhteen: Totuutta ei ole ilman vapautta. Oikeudenmukaisuutta ei ole, ellei ihmisarvoa kunnioiteta. Solidaarisuus ei toimi irrallaan yksilön vastuusta. Arvojen tavoitteena on yhteisen hyvän saavuttaminen. Niiden käytäntöön soveltamisessa hyvinvoivat perheet ja vahva kansalaisyhteiskunta sekä sosiaalisen markkinatalous ovat välttämättömiä. Arvojen edistämässä luotamme järkeen ja kokemukseen.

Perusterveydenhuolto

Kannatamme perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhdistämistä samaan hallinnolliseen kokonaisuuteen toimivien hoitoketjujen aikaansaamiseksi. Terveystenhuollon oikea-aikainen saatavuus pitää varmistaa ja ennaltaehkäisyyn panostaa. Näin säästetään huomattavasti kalliimmasta erikoissairaanhoidosta. Lääkärien saanti terveyskeskuksiin pitää varmistaa myös syrjäseudulla.

Perustulo

Kannatamme sosiaaliturvan yksinkertaistamista ja työnteon kannustimien lisäämistä omalla kannustava perusturva -mallilla. ks. kannustava perusturva. Emme kannata perustuloa, koska se vaatisi rinnalleen useita tukimuotoja ja seurauksena olisi verotuksen monimutkaistuminen. Perustulo nostaisi työllistymisveroasteita, eli pahentaisi kannustinloukkuja merkittävästi. Uudistuksen suurimpia häviäjiä olisivat työttömät, vaikka julkisuudessa usein perustuloa on tarjottu ratkaisuna työttömyyteen.

Perusturva - kannustava perusturva

Kristillisdemokraattien sosiaaliturvamallissa kaikki etuudet yhdistetään yhdeksi yleistueksi, joka maksetaan kuukausittain harkinnanvaraisena elämäntilanteeseen sidottuna tukena. Tämä korvaisi perusturvan sirpalemaisuuuden ja lisäksi työnteon kannustimia. Tuki rekisteröidään kuukausittain tulorekisteriin, joka huomioi myös maksetut palkat. Verotus muuttuu joka kuukausi yleistuen ja palkkojen suhteessa. Uusi tukimalli tekee työnteosta jälleen kannattavaa. Byrokratia vähenee, kun etuudet yhdistetään yhdeksi. Näin työmarkkinoille hakeutumista ei estä paperisota tai hallinnon luomat esteet. Olosuhdemuutokset on helppoa tehdä netissä. Luukulta toiselle ei tarvitse juosta. Maksettuja etuisuuksia ei peritä takaisin tulojen noustessa.

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismaiden tiivis yhteistyö” eri aloilla on erittäin tärkeää myös jatkossa. Pohjoismaiden neuvostossa ja ministerineuvostossa harjoitetun parlamenttien välisen yhteistyön lisäksi tarvitaan eri alojen itsenäistä”

yhteistyötä”. Pohjoismaiden yhteistyötä EU:n sisällä tulee lisätä erityisesti Iso-Britannian EU-eron jälkeen. Itämeren alueen turvallisuustilaanteen muuttuessa huonompaan suuntaan tarvitaan myös yhä syvempää ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä pohjoismaiden välillä.

Poliisi

Poliisin toimintakyky rikosten torjuntaan, selvittämiseen, valvontaan ja hälytystehtäviin pitää turvata koko maassa. Sisäisen turvallisuuden varmistamiseksi tarvitsemme toimivat ja näkyvät poliisivoimat. Poliisin toimintaedellytykset on varmistettava riittäväillä resursseilla. Poliisien määrä tulee säilyttää vähintään nykytasolla (7250 poliisia v. 2016), mikä ei ole mahdollista nykyisillä määrärahasoilla. Sipilän hallituksen asettaman tavoitteen mukainen 7000 poliisin määrä ei ole riittävä vastaamaan yhä haastavampaan toimintaympäristöön.

Polttoaineverotus

Autokannan uudistumista entistä vähäpäästöisempään suuntaan voidaan tukea verotuksen keinoin. Polttoainevero on poistettava vety- ja biokaasulta sekä muilta vähän saastuttavilta polttoaineilta. Vähäpäästöisten autojen, kuten hybridi-, biokaasu- ja sähköautojen, käyttövoimaveroa on alennettava tai se on poistettava kokonaan.

Pormestarimalli

Kunnilla on oltava mahdollisuus päättää omasta johtamismallistaan omien tarpeittensa ja lähtökohtiensa pohjalta. Pormestarimalli on yksi demokraattisen johtajuuden malli, joka tarjoaa virkamiesvetoisen johtajuuden tilalle poliittisesti valittua johtajuutta. On varottava vallan keskittymistä suurille ryhmille ja huolehdittava kaikkien puolueyhmittymien mahdollisuus osallistua päätöksentekoon.

Presidentin asema

Tasavallan presidentti on tärkeä kansakuntaa yhdistävä instituutio eikä presidentin valta-oikeuksia tule enää vähentää eikä virkakautta lyhentää. Nopeasti muuttuvassa turvallisuusympäristössä on tärkeää, että presidentti kantaa vastuun Suomen turvallisuudesta ulkopolitiikan johtajana yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Tasavallan presidentti toimii Suomen puolustusvoimien ylipäällikkönä ja päättää puolustusvoimien liikekannallepanosta. Presidentti on kansakunnan arvojohtaja, jonka on otettava osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Presidentillä on tärkeä rooli maamme edustajana ulkomailla niin kansainvälisissä suhteissa kuin viennin edistämisesäkin.

Puolustusvoimat

Suomen uskottava turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on riippuvainen siitä, että puolustusvoimat on ajanmukaisesti aseistettu ja iskukykyinen. Asevelvollisuusjärjestelmää on muutettava siten, että puolustusvoimat kykenevät toimimaan nopeasti alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi. Puolustusmäärärahoja on korotettava maltillisesti, jotta puolustusvoimat kykenee uudistamaan kalustoaan ja ylläpitämään toimintakykynsä. Suomi pysyy teknisen kehityksessä mukana ja jakaa siinä kasvavia kustannuksia vain syventämällä yhteistyötään EU-maiden ja NATO:n kanssa. Reserviläisten harjoitukset ovat tärkeä osa maanpuolustusta ja niiden jatkuvuus on turvattava.

Päihdekuntoutus

Päihteetöntä elämäntapaa on edistettävä. Päihdeongelmista kärsivät henkilöt tarvitsevat toimivaa ja systemaattista päihdekuntoutusta. Kuntoutukseen tulee suunnata riittävästi resursseja, mutta painopisteen

tulee olla ennaltaehkäisevässä päihdetyössä. Päihteiden saatavuutta ja hintaa tulee säädellä lainsäädännön keinoin. Päihdeäitien tahdosta riippumaton hoito tulee säätää mahdolliseksi. Kevyempänä vaihtoehtona ehdotamme päihdeäideille mahdollisuutta hakeutua vapaaehtoisesti vieroitushoitoon, joka jatkuu tahdosta riippumattomana hoitona hoitojakson loppuun saakka.

Pätkätyöt

Työsuhteiden tarpeettomaan ketjuttamiseen on puututtava tiukasti. Pätkätöiden sijaan pitää kehittää pitkiä työuria ja työpolkuja. Lyhytkestoisten työsuhteiden vastaanottoa on helpotettava vähentämällä tukibyrokraatia ja mahdollistamalla työn vastaanottaminen ilman, että työttömyysturvan saaminen katkeaa. On kehitettävä kannustava perusturva - malli, jossa sosiaaliturva, verotus muuttuvat dynaamisesti saatujen ansiotulojen suhteessa. Työnteon on oltava aina kannattavaa.

Päästökauppa

Nykyinen päästökauppajärjestelmä ohjaa päästöt sinne, missä oikeuksia saadaan halvimmalla. Maailman puhtaimman teollisuuden korvaaminen kehittyvien maiden saastuvammalla teollisuudella ei ratkaise päästöistä aiheutuvia ongelmia globaalisti. Järjestelmää pitää kehittää ja Suomen on kansainvälisesti toimitava sen puolesta, että suomalaista teollisuutta kohdellaan oikeudenmukaisemmin ja maamme erityisolosuhteet huomioon ottaen.

R

Rahankeräyslaki

Rahankeräyslakia on uudistettava siten, että rahankeräyksissä siirrytään ennakkolisesta lupamenettelystä ilmoituksenvaraiseen menettelyyn. Rahankeräystilitysten valvonnasta ei tule luopua väärinkäytösten estämiseksi. Rahankeräysten toimeenpano mahdollistetaan myös muille kuin yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille.

Rajavalvonta

Maamme rajavalvontaa on vahvistettava. Terrorismin uhan kasvaessa tarvitaan tiukempaa rajavalvontaa kaikilla rajanylityspaikoilla. Turvapaikanhakijoiden saapuminen maahan pitää olla kaikissa tilanteissa hallittua ja valvottua. Suomi tarvitsee tiivistä rajayhteistyötä kaikkien naapurimaiden kanssa. Rajat ylittävää rikollisuutta ja terrorismia voidaan torjua entistä tiiviimmällä yhteistyöllä.

Rasismi

Rasismia ei tule hyväksyä missään muodossa. Kenenkään ihmisoikeuksia ei saa rikkoa uskontoon, etniseen tai kulttuuriseen taustaan perustuen. Kaikenlaiseen rasismiin pitää puuttua vakavuudella ja välittömästi. Haastamme ihmisiä puuttumaan arjessa ihmisoikeutta loukkaaviin tai rasistisiin tekoihin. Eri maahanmuuttajaryhmien lisääntyessä Suomessa etnisten vähemmistöryhmien väliseen rasismiin ja uskonnollisiin erimielisyyksiin tulee puuttua entistä tarkemmin.

Rauhanturvaaminen

Suomi on ollut kokoonsa nähden aktiivinen maa osallistumaan rauhanturvaoperaatioihin ympäri maailmaa, ja Suomen pitää jatkossakin osallistua niihin aktiivisesti. Rauhanturvaoperaatiot ovat konkreettista apua maailman kriisipesäkkeisiin.

Rautatieliikenne

Rautatieliikenne avataan vähitellen kilpailulle EU:n kilpailusäännösten vuoksi. Rautatieliikenteen kehittämisen haasteita on rataverkon huono kunto, heikko välityskyky ja vanhentuneet liikenteenohjauslaitteet. Rataverkkoon on investoitava lähivuosina nykyistä enemmän, jotta kiskoille mahtuu tulevaisuudessa nykyistä enemmän operaattoreita. Viimeistään vuonna 2024 Suomen rautateillä liikennöi useampi operaattori. On huolehdittava myös hiljaisempien rataosuuksien toiminnasta yhteiskunnan tuella.

Rikollisuus

Suomalaisilla on oikeus turvalliseen arkeen. Julkisen vallan tärkeimpiä tehtäviä on järjestyksen ylläpitäminen ja henkilökohtaisen koskemattomuuden ja omaisuuden suojaaminen. Rikollisuuden vastaiseen toimintaan ja uusintarikollisuutta ehkäisevään vankeinhoitoon on osoitettava riittävät resurssit.

Ruokaketjut ja elintarviketurvallisuus

Ruokaketjun läpinäkyvyyttä on parannettava. Kansalaisilla on oikeus tietää, mitä ruoka sisältää ja mistä se tulee. Julkista hankintaosaamista pitää kehittää niin, että voidaan suosia kotimaista lähiruokaa. Lähiruoan tuotantoa, jakelua ja suoramyyntiä on edistettävä. Tuottajahintojen laskuun tulee puuttua niin, että kaikki elintarviketietojen toimijat saavat oikeudenmukaisen osuuden työstään.

Ruuhkamaksut

Ruuhkamaksujen käyttöönoton hyötyjä ja haittoja pääkaupunkiseudun liikenteen sujuvoittamiseksi tulee arvioida. Ammattiliikennettä ei tule rasittaa uusilla maksuilla. Ruuhkamaksut ovat kallis veromuoto. Ruotsissa verokertymä viideltä ensimmäiseltä vuodelta oli viisi miljardia kruunua, mutta järjestelmän ylläpitäminen maksoi kaksi miljardia kruunua. Ruotsin kokemukset ruuhkamaksuista eivät houkuttele ottamaan järjestelmää käyttöön Suomessa.

Ryhmäkoot

Oppilaan mahdollisuudet saada riittävää tukea oppimiseen heikentyvät liian suurissa opetusryhmissä. Perusopetusryhmien pienentämiseen on suunnattava kohdistettua rahoitusta valtion budjetista. Emme hyväksy varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen kasvattamista. Kun lapsiryhmät kasvavat liian suuriksi, lapsen mahdollisuudet saada hoitopäivän aikana tarvitsemaansa huomiota aikuiselta heikkenevät. Säästö hoitajista on suora säästö lasten arkipäivän hyvinvoinnista. Kasvavan pahoinvoinnin aiheuttamat kustannukset ovat saavutettuja säästöjä suuremmat. Laadukas varhaiskasvatus on kustannustehokasta ennaltaehkäisevää toimintaa.

S

Saame

Saamelaisien oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan pitää turvata jatkossakin. Saamen kielen asema on turvattava ja sen opetuksen taso säilytettävä.

Schengen

Kaikilta Schengen-mailta on vaadittava ehdottomasti sopimusehtojen tosiasiallista täyttämistä ja korkeatasoista rajaturvallisuutta. KD:n tiukka linja Schengen-alueen laajentamisessa on osoittautunut viisaaksi. Laajeneminen ei ole tällä hetkellä ajankohtaista.

Sisäinen turvallisuus

Sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen on yhteiskunnan ydintehtävä. Terrorismin vastainen työ, kansainvälisen rikollisuuden torjuminen ja hybridisodankäynnin uhkiin vastaaminen ovat yhä keskeisemmässä roolissa sisäisen turvallisuuden ylläpitämisen kannalta. Vakavimpia uhkia kansalaisille tuovat kuitenkin edelleen päihteiden käytön lisääntyminen sekä syrjäytyminen. Sisäisestä turvallisuudesta vastaaville viranomaisille pitää osoittaa riittävät resurssit ja uhkakuviin tulee vastata lainsäädäntöä ja viranomaisten keinovalikoimaa kehittämällä.

Sisäilmaongelmat

Useilla työpaikoilla ja kouluissa kärsitään huonosta sisäilmasta. Useat altistuneet kokevat väsymystä, päänsärkyä, pahoinvointia ja kuumeilua. Erittäin monet sairastuvat infektiokierteeseen ja jopa astmaan. Oireilu pitää ottaa vakavasti heti. Huono sisäilma voi pahimmillaan viedä terveyden. Työpaikoille ja kouluihin on perustettava sisäilmaryhmiä, jotka puuttuvat havaittuihin ongelmiin varhaisessa vaiheessa. Kuntien ja valtion on investoitava terveisiin tiloihin. Rakentajien on sitouduttava pidemmäksi aikaa seuraamaan talon terveyttä. Rakentamisen laatu on nostettava kunniaan.

Siviilipalvelus

Siviilipalvelusta on kehitettävä yksilön vakaumusta kunnioittaen velvollisuutena, joka perustuslain mukaisesti palvelee maanpuolustuksen tarpeita poikkeusoloissa. Asepalveluksen tai siviilipalveluksen on oltava pakollinen kaikille miehille. Emme kannata siviilipalveluksen keston merkittävää lyhentämistä.

Solidaarisuus

Kristillisdemokraattinen solidaarisuuskäsitys korostaa henkisessä tai aineellisessa puutteessa elävien ihmisten ja yhteisöjen auttamista siten, että he pääsisivät itse osallistumaan omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon ja tukemiseen, joka auttaa pidemmän päälle omien vahvuuksien varaan rakentuvaan selviytymiseen. Tällöin luotetaan ihmisten omaan aktiivisuuteen, ei keskitetä kaikkea solidaarisuutta julkisen sektorin hoidettavaksi, vaan annetaan tilaa myös yhteisöille.

Sosiaalinen markkinatalous

Kristillisdemokratian yksi peruseriaatteista on ajaa sosiaalisesti vastuullista markkinataloutta. Ääripäiden sosialismin ja kapitalismin välissä on tilaa aatteelle, jossa ihmisen oman yritteliäisyyden tukeminen kulkee käsi kädessä heikommassa asemassa olevien puolustamisen kanssa. Kristillisdemokraateille työn kunnioitus ja yrittäjyyden edellytysten luominen ovat tärkeitä.

Sosiaaliturva

Sosiaaliturvan sirpalemaiset etuudet tulee yhdistää yhdeksi yleistueksi, jonka määrä vaihtelee henkilön elämäntilanteen ja ansioiden mukaan kuukausittain. Tässä kannustava perusturva -mallissa kannustinloukut vähenevät, työnteosta tulee kannattavaa. Työttömyysloukut vähenevät, työllistymisveroasteet laskevat. On kannattavaa ottaa eri palkkatasoisia töitä. Nykyisessä järjestelmässä on kannattavaa työllistyä pääosin työttömyyttä edeltäneelle palkkatasolle. Byrokraloukut vähenevät, kun etuudet yhdistetään yhdeksi. Näin työmarkkinoille hakeutumista ei estä paperisota tai hallinnon luomat esteet. Olosuhdemuutokset on helppoa tehdä netissä. Luukulta toiselle ei tarvitse juosta. Maksettuja etuisuuksia ei peritä takaisin tulojen noustessa. Usein takaisinperintä johtuu siitä, että asiakas ei ole ilmoittanut tulojaan riittävän ajoissa Kelaan. Kun kaikki tuet ja palkat rekisteröidään samaan tulorekisteriin, takaisinperintää ei tapahdu.

Sosiaali- ja terveystalitiikka

Sosiaali- ja terveystalveluissa on panostettava erityisesti perusterveydenhuoltoon ja sen puitteissa matalan kynnyksen talveluihin, jolloin kysyntä ei valu kalliisiin erityistason talveluihin. Vanhustenhuollossa sekä lastensuojelussa voidaan lisätä hyvinvointia ja saavuttaa merkittäviä säästöjä, kun tuki annetaan oikea-aikaisesti ja riittävän suuruisena. Erityistä tarvetta on nuorille suunnatuille, matalan kynnyksen mielenterveystalveluille sekä perheiden tukitalvelulle ja perheneuvonnalle. Kouluterveydenhuollolla on suuri merkitys ennaltaehkäisevässä työssä ja siksi se tarvitsee lisäresursointia. Lasten ja nuorten terveyden edistäminen tukee syrjäytymisen vastaista työtä. Kuntien on lisättävä tukeaan lasten ja nuorten harrastustoimintaan. Sote-järjestöjen asema ennaltaehkäisevänä työnä pitää varmistaa. Työ- ja kouluterveydenhuollon ulkopuolisille ryhmille, kuten työttömille, eläkeläisille, kotiäideille ja pienyrittäjille tulee tarjota lakisääteisiä ennaltaehkäiseviä terveystarkastuksia ja terveystalvelua terveystalveluissa.

Sote - ja maakuntahallintouudistus

Sosiaali- ja terveystalveluiden uudistaminen on ensisijaisen tärkeää talveluiden saatavuuden ja hoidon laadun parantamiseksi. Uudistuksessa tulee antaa valtakunnallinen julkinen talvelulupaus niistä talveluista joihin kansalaiset ovat veronmaksajina oikeutettuja. Uudistus voi parhaimmillaan tuoda merkittäviä kustannussäästöjä, hoidon integroinnin, kustannusten kasvun hillinnän sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen myöntä. Valinnanvapaus asteittain vasta siinä vaiheessa, kun järjestelmät on ensin saatu kuntoon. Uudistus ei saa johtaa talveluiden karsimiseen tai asiakasmaksujen nousuun. Valinnanvapautta tärkeämpää on turvata talveluiden saatavuus erityisesti kaupunkiseutujen ulkopuolella. Maakuntien eriarvoistuminen pitää pysäyttää. Suhtaudumme maakuntahallintoon varauksella. Byrokatialla on pyrkimys ruokkia itse itseään ja kasvaa ajan saatossa, mikä voi viedä resursseja suorittavasta työstä.

Sotiemme veteraanit

Sotaveteraanit ansaitsevat arvokkaan vanhuuden. Veteraanien vanhetessa on Suomella viimeiset mahdollisuudet maksaa kiitollisuuden velkaa. Sotainvalidien korvattavan hoidon haitta-asteen vaatimuksia on alennettava edelleen. Sotaveteraanisäätiöiden tuotot on kohdistettava veteraanien kotihoidon ja talveluiden parantamiseen.

Subsidiariteettiperiaate – läheisyysperiaate

Subsidiariteetti eli läheisyysperiaate tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassa päätökset tulisi tehdä mahdollisimman lähellä ihmistä ja alimmalla mahdollisella tasolla. Poliittinen valta on hajautettava aina, kun se on mahdollista. Näin ihmiset, joita päätökset koskevat, voivat osallistua päätöksentekoprosessiin helposti. Toimintaperiaatteena läheisyysperiaate tarkoittaa, että ylemmän tason toimijoiden, kuten valtio tai EU, on tuettava alemman tason toimijoita, kuten maakunnat, kunnat, kansalaisyhteiskunta, perheet, eikä otettava itselleen niiden tehtäviä. Periaate painottaa yksilön kehityksen ja kansalaisyhteiskunnan elinvoimaa perheen, kirkon ja vapaaehtoisjärjestöjen merkitystä.

Suurpetopolitiikka

Suurpetopolitiikassa on etsittävä ratkaisuja, joissa huomioidaan sekä suurpetokantojen säilyminen elinvoimaisina että esiintymisalueella asuvien ihmisten ja heidän omaisuutensa turvallisuus. Useat susialueiden ihmiset kokevat pelkoa ja turvattomuutta. Sallimalla suden laajempi kannanhoidollinen metsästäys voidaan muuttaa metsästäjien ja susialueilla asuvien asenteita myönteisemmäksi sutta kohtaan.

Suvivirsi

Suvivirren paikka koulujen kevätjuhlassa on säilytettävä. Suvivirsi kuuluu suomalaiseen kulttuuriperintöön

ja on lähtemätön osa suomalaista laulutraditiota. Poliittisen tai uskonnollisen korrektiuden nimissä ei pidä kitkeä suomalaisia perinteitä. Perusopetusasetuksen mukaan kristillisten perinteiden tunteminen ja ymmärtäminen kuuluvat perusopetukseen.

Syntyvyys

Syntyvyys on laskenut Suomessa nälkävuosien tasolle: Väestöliiton perhebarometrin mukaan toteutunut lapsiluku on 1,65 naista kohden. Jos suomalaiset perheet saisivat toivomansa määrän lapsia, olisimme jo hyvin lähellä väestön uusiintumiseen tarvittavaa 2,1 lapsilukua. 1990-luvun laman aikana syntyvyys ensin kasvoi, koska kotihoidon tukea ja lapsilisiä oli juuri edellisinä vuosina korotettu. Kun perhe-etuuksia alettiin leikata, suunta kääntyi. Syntyvyyttä voidaan lisätä myös vahvistamalla avioliiton asemaa yhteiskunnassa, vahvistamalla adoptiota abortin vaihtoehtona, lisäämällä nuorten perusopetukseen valmennusta avioliittoon ja perhe-elämään sekä parantamalla opiskeijavanhempien taloudellista asemaa. Valtiovarainministeriö arvioi vuonna 2010, että hedelmällisyysluvun 0,5 kasvu vähentäisi kestävyysvajetta yhdellä prosenttiyksiköllä eli kahdella miljardilla eurolla.

Syrjäytyminen

Syrjäytymiskehitys on pysäytettävä. Painotamme erityisesti ennaltaehkäisevien toimien tärkeyttä lasten ja nuorten syrjäytymisen vastaisessa työssä. Näitä ovat muun muassa panostukset kouluterveydenhuoltoon, opinto-ohjaukseen, perhepalveluihin ja matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin. Lapsen syrjäytymisuhkaan on kiinnitettävä huomiota jo neuvolassa ja päivähoidossa. Nuoren mielenterveyspotilaan kuntouttaminen työkykyiseksi on luovuttamaton tavoite.

T

Talkootyö

Vapaaehtoistoiminta, talkootyö ja naapuriapu kannattelevat tätä yhteiskuntaa. Talkootyön on säilyttävä verottomana ja sitä on edelleen tuettava. Talkootyön merkitys yhteiskunnan ja yhteisön hyvinvoinnille pitää nostaa paremmin esille. Verohallinnon ohjeistusta on väljennettävä talkootyön osalta. Tilannetta auttaisi vapaaehtoistoiminnan kulukorvausten vuosittaisen 2000€ rajan nostaminen. Kulukorvausten tulisi säilyä vapaaehtoistoimintaa järjestävän tahon oikeutena ja mahdollisuutena lainsäädännössä.

Taloukasvu

Suomen talous tulee saada kasvu-uralle. Vain riittävä taloukasvu turvaa hyvinvointivaltion edellytykset. Tarvitaan taloukasvua tukevia päätöksiä. Työn ja yrittäjyyden verotuksen on oltava sellaisella tasolla, että taloukasvu ei vaarannu. Yritystoiminnan edellytyksiä on edelleen parannettava ja kansalaisten ostovoimasta huolehdittava. Taloukasvun hedelmät pitää jakaa tasaisesti ja turvata kaikille kohtuullinen toimeentulo. Taloukasvu on oltava eettisesti kestävää luonnon kannalta. Yhteiskunnallinen eriarvoisuus hidastaa hyvinvoinnin kasvua.

Tasa-arvo

Naisia ja miehiä on kohdeltava tasa-arvoisesti niin koulutuksessa kuin työelämässäkkin. Kannatamme samapalkkaisuutta, mahdollisuuksien tasa-arvoa ja perheiden valinnanvapautta. Joustavat ja kattavat vanhempain- ja hoitovapaajärjestelmät edistävät naisten ja miesten mahdollisuuksia perheen ja työn yhdistämiseen. Tasa-arvoa on työmarkkinoilla edistettävä korvaamalla tai tasaamalla vanhemmuudesta työnantajille koituvia kuluja.

Tekijänoikeudet

Tekijällä on oikeus kohtuulliseen korvaukseen tekemästään työstä. Tekijänoikeuskorvausten kohdentumista sisällön tuottajalle on parannettava. Liian suuri osa suomalaisista tekijänoikeuskorvauksista valuu nykyään kansainvälisille tuotantoyhtiöille.

Teknolohiateollisuus

Suomalaisen teknolohiateollisuuden kilpailukyky edellyttää tekoja Suomessa tehdyn työn tuottavuuden parantamiseksi. Yhtä tärkeää on kannustaa yritysten innovaatiotoimintaa, verkottumista sekä parantaa logistiikkaa ja näitä kaikkia tukevia tietojärjestelmiä.

Teollisuus

Teollisuuden toimintamahdollisuudet Suomessa pitää turvata tekemällä ratkaisuja, jotka parantavat kilpailukykyämme. Teollisuutta ei saa rasittaa ylisääntelyllä, huonolla veropolitiikalla eikä liian kunnianhimoisilla yksipuolisilla ympäristötavoitteilla. Suomen on pyrittävä aktiivisesti estämään maamme kilpailukykyä selvästi haittaavien EU-direktiivien säätäminen.

Terveydenhuollon tietojärjestelmät

Terveydenhuollon tietojärjestelmät on sote-uudistuksen yhteydessä uudistettava ja yhdenmukaistettava toimivien hoitoketjujen takaamiseksi. Tietojärjestelmien on keskusteltava paremmin keskenään koko sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla. Tietoturva ja yksityisyyden suojasta on pidettävä huolta. Terveydenhuollon, sairaaloiden ja sosiaalipalveluiden tietojärjestelmät ovat kansainvälisestikin lähivuosina suuren kiinnostuksen kohteena. Tilaisuus on käytettävä hyväksi yhdessä alan teollisuuden ja korkeakoulujen kanssa.

Tiet

Tavoitteena on oltava koko maan kattava hyväkuntoinen tieverkko. Tiet ovat rapistuneet vähäisen rahoituksen seurauksena. Väyläverkon korjausvelka arvioidaan olevan jopa 2,5 miljardia euroa. Teiden korjaamiseksi on tehtävä kaikki voitava. Uutta teknologiaa on kokeiltava. Kuoppaisten sorateiden korjaaminen tulisi olla mahdollista myös talkootöillä. Asiasta olisi laadittava valtakunnallinen ohjeistus. Maantieveroa EU:n ulkopuolisille rekoille on harkittava.

Totuudellisuus

Politiikassa totuuden vaatimus korostuu. Äänestäjät tarvitsevat totuudenmukaisen vision siitä, mihin puolue lyhyellä ja pitkällä aikavälillä pyrkii, mitä se korostaa ja ajaa. Pyrkimys totuudellisuuteen korostaa päätösten tekemistä paikkansa pitävän tiedon varassa. Se pakottaa päättäjiä perehtymään asioihin ja pyrkiä hallitsemaan asioiden eri puolet ja kuulemaan eri näkökantoja edustavia asiantuntijoita.

Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki. Pidämme tärkeänä, että jokaisella on taloudelliset mahdollisuudet selvittää arjesta. Toimeentulotuki tulee integroida osaksi uutta Kristillisdemokraattien ajamaa perusturvauudistusta, jolloin se ei muodosta kannustinongelmaa työelämään siirryttäessä. ks. perusturva

Toisen asteen koulutus

Jokaisella nuorella on oltava mahdollisuus toisen asteen koulutuspaikkaan joko lukiossa tai ammattikou-

lussa. Mahdollisuus toisenasteen koulutukseen on taattava myös harvaan asutuilla seuduilla. Lukiota ja ammattikoulua tulee jatkossakin kehittää erilaisten koulutustehtävien pohjalta. Lukio on säilytettävä yleisivistävänä ja ammattikoulua kehitettävä entistä enemmän opiskelijoiden ammatillista osaamista vahvistavaksi. Ammatillista koulutusta on kohdennettava työvoimatarpeen mukaisesti.

Tuloerot

Korkeat tuloerot hidastavat hyvinvoinnin kasvua yhteiskunnassa. Korkeat tuloerot tuovat yhteiskuntaan epävakautta. Verotuksen avulla on pyrittävä tasaamaan tuloeroja heikoimpiensaisten hyväksi. Pyrkimys mataliin tuloeroihin ei kuitenkaan saa tarkoittaa ahkeruudesta rankaisemista. Työn ja ahkeruuden pitää olla kannattavaa tilanteessa kuin tilanteessa.

Tuomiot

Seksuaalirikosten, lapsiin kohdistuvien rikosten ja henkirikosten tuomioita on kovennettava. Toistuvista rikoksista pitää saada aiempaa kovempi rangaistus, vaikka tekojen välillä olisi useampikin vuosi. Vakavien rikosten rangaistuksia ei pidä keventää ensikertalaisuuden perusteella. Vankilassaolojaksoja on sisällytettävä myös ehdollisiin tuomioihin. Pienistä rikkeistä annetut sakkotuomiot on voitava muuntaa esimerkiksi vankeusrangaistusta, työtä, päihdehoitoa ja velkaneuvontaa sisältäväksi sakkopalveluksi, mikäli tuomittu ei maksa sakkoja.

Tupakka

Tupakoinnin haitat ovat selvät niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Tupakasta aiheutuvat sairaudet ovat yleinen kuolemaan johtava syy länsimaissa. Tupakointiin liittyvien sairauksien hoitokustannukset ovat 1,5-2,0 miljardia euroa vuodessa. Tupakan verotusta pitää edelleen kiristää ja tupakoinnin hyväksyttävyyttä vähentää. Koulujen ja vanhempien antama asennekasvatus on keskeisessä asemassa. Tavoitteena on oltava savuton Suomi.

Turkistarhaus

Turkistarhaus on alueellisesti tärkeä elinkeino ja samalla sen tuotteet merkittäviä vientituotteita Suomelle. Turkiseläinten hyvinvoinnista ja eläintensuojelun periaatteiden toteutumisesta pitää huolehtia hyvin.

Turvetuotanto

Turvemaat kattavat Suomen maa-alasta kolmasosan. Osa turvemaista on suojeltu. Turve on paikallisesti merkittävä energianlähde ja siksi siitä luopumista ei voi tehdä nopealla aikavälillä, vaikka turpeen poltosta aiheutuvat päästöt energiayksikköä kohden ovat suuret. Turvetuotannon työllisyysvaikutus on merkittävä harvaan asutuilla alueilla, ja sen merkitys metsähakkeen tukipolttoaineena on suuri. Turvemaiden kesästä ja vastuullisesta käytöstä sekä niiden ympäröivien vesistöjen suojelusta on huolehdittava. Turvetuotannon jo likaamien tai rehevöittämiä vesistöjen ennallistamista on edistettävä. Energiantuotannossa turvetta ei pidä korvata kivihieillä.

Turvallisuus

Turvallisuuden ylläpitäminen on jokaisen valtion ydintehtävä ja se on edellytys kaikelle muulle yhteiskunnan kehittämiseksi. Kannatamme turvallisuusviranomaisten resurssien ja toimintavaltuuksien lisäämistä sekä turvallisuusuhkien ennalta ehkäisemistä. Arjen turvallisuusuhkia torjutaan ensisijaisesti laadukkaalla sosiaali-, terveys- ja päihdepolitiikalla. Ulkoista turvallisuutta uhkaavat muun muassa hallitsematon maahanmuutto, ulkovaltojen Suomessa harjoittama tiedustelutoiminta ja tietoverkkohyökkäykset, Venäjän

suurvaltopolitiikka, kauppasodat ja ääri-islamiin perustuva terrorismi. Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus kytkeytyvät toisiinsa. Erityisesti terrorismin, ihmiskaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa tarvitaan yhä syvenevää kansainvälisestä yhteistyöstä. Myös puolustusyhteistyötä on syvennettävä Pohjoismaiden, EU-maiden ja NATO:n kanssa.

Turvapaikanhakijat ks. pakolaiset

Tuulivoima

Tuulivoima on tärkeä lisä Suomen energiantuotannossa ja energiaomavaraisuuden tavoittelussa. Tuulivoima ei saa kuitenkaan olla tukiautomaatti. Tällä hetkellä mikään muu tuotantokapasiteetti ei pysty kilpailemaan syöttötariffilla tuettua tuulivoimatuotantoa vastaan. Syöttötariffijärjestelmä on korvattava tuulivoiman investointituella. Tuulivoiman mahdolliseen melu- ja ympäristöhaittoihin on kiinnitettävä parempaa huomiota lupaprosessissa.

Työelämän kehittäminen

Työurien pidentämiseksi on valtiollan yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa pyrittävä parantamaan työelämän laatua edistämällä työhyvinvointia. Kannustinjärjestelmiä tulee muuttaa entistä vastuullisemmiksi ja oikeudenmukaisemmiksi alkaen valtionyhtiöistä. Niiden tulee ulottua ylimmästä yritysjohtosta kaikkiin työntekijäryhmiin ja muihinkin kuin yrityksiin. Lisäksi työelämää pitää kehittää niin, että maahanmuuttajia sekä työhaluisia vammaisia ja muita osatyökykyisiä olisi nykyistä houkuttelevampaa työllistää. Työelämä- ja yrittäjyyskasvatusta tulee vahvistaa sekä perus- että lukio-opetuksessa.

Työhyvinvointi

Työhyvinvointi on tärkein edellytys työurien pidentämiselle. Työhyvinvointia pyritään edistämään työajan joustoilla, työjärjestelyillä, tehtäviin liittyvillä resursoinneilla sekä työterveyshuollon ja työsuojelun toimilla. Myös yrittäjien työhyvinvointia ja jaksamista tulee tukea, eikä esimerkiksi maatalousyrittäjien lomituspalveluja saa enempää leikata.

Työllisyys

Nykyinen työttömyysaste on kestäättömän korkea. Tavoitteeksi on asetettava työttömyyden painaminen alle viiden prosentin. Mallia pitää ottaa esimerkiksi Saksasta, jossa työelämää uudistaen on onnistuttu merkittävästi parantamaan työllisyyttä. Erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymistä on tuettava. Ensimmäisen ulkopuolisen työntekijän palkkaamista pieneen yritykseen pitää tukea esimerkiksi soutu-maksujen alentamisella.

Työttömyysturva

Haluamme että palkansaajien, työnantajien ja yhteiskunnan rahoittama työttömyysturva kohtelee ihmisiä nykyistä tasa-arvoisemmin. Nykyisessä järjestelmässä vakuutuksen kustannukset rahoitetaan pakollisina maksuina, mutta sen eduista pääsevät nauttimaan vain kassoihin kuuluvat palkansaajat. Nykyjärjestelmä suosii vakituisissa työsuhteissa olevia ja hyvätuloisia kassojen jäseniä. Sen sijaan epäsäännöllisissä työsuhteissa olevien ja pienyrittäjien turva jää olennaisesti heikommaksi. Yhdenvertaisuus ei toteudu.

Työpajatoiminta

Työpajatoiminta on monelle nuorelle vaihtoehtoinen väylä päästä työelämään kiinni mielekkäällä tavalla.

Työpajatoiminnan edellytyksistä on huolehdittava ja resurssit turvattava.

Työurien pidentäminen

Liian moni työkäinen, erityisesti nuori, on työvoiman ulkopuolella. Nuorten, osatyökykyisten ja maahanmuuttajien työllistämiseksi on kehitettävä sekä työnantajalle että työntekijälle soveltuvia malleja. Eläkeratkaisun vaikutuksia työuriin tulee seurata. On kehitettävä malleja, joilla myös yli 50-vuotiaiden palkkaaminen on kannattavaa sekä työntekijöille että työnantajille. Hyväkuntoiset ja työhalukkaat eläkeläiset ovat merkittävä työvoimareservi tulevana vuosina. Heille pitää kehittää sopivia osapäivätyön malleja. Työssä jaksamisesta on huolehdittava nykyistä paremmin, jotta voimme vähentää ennen aikaista eläköitymistä. Perheellisten opiskelijoiden aseman parantamisella on myönteisiä vaikutuksia myös työuriin. Emme pidennä työuria patistamalla pienten lasten vanhempia hoitovapailta töihin. Lapsiperheiden vanhempien työllisyysaste on jo ihanteellinen 75%, kun lapsettomilla se on 71%. Perheen kannustava vaikutus työuriin on tunnustettava.

U

übersaatio

übersaatio tulee muuttamaan laajasti yhteiskuntaa. Kansainvälisten palvelualustojen ansiosta tuotteita ja palveluja kuluttaja voi ostaa sekä myydä ilman suuria organisaatioita ja byrokratiaa. Airbnb on maailman suurin majoituspalveluiden tarjoaja, sillä on jo kaksi miljoonaa vuokrakohtetta 34 000 kaupungissa. über on maailman suurin henkilökuljetusyritys yli 500 kaupungissa ja 50 maassa ja yrityksen arvo arvioitiin 60 miljardiin euroon. Kun kuluttajat tarjoavat palveluita kuluttajille on tärkeää on miettiä miten käy perinteisen työn teon, joka on lokeroitunut säädöksiin, palkkoihin, ammattiliittoihin, työnantajavastuisiin sekä sektoriverotukseen. Muutoksen mahdollistamiseksi on tarvetta neuvotella kansainvälisiä kaupan sopimuksia, joilla palvelualustojen toiminta mahdollistetaan sekä sen kuluttajaturvallisuus varmistetaan.

Ulkopolitiikka

Ulkopoliittisen toiminnan perustana on oltava Suomen turvallisuus ja alueellinen koskemattomuus sekä suomalaisten edun ajaminen, ihmisoikeuksien toteutuminen ja rauhan edistäminen eri puolilla maailmaa. Venäjä on valloituspolitiikallaan kyseenalaistanut Euroopan turvallisuusjärjestyksen olemassaolon, eikä sotilaallista voimankäyttöä Suomea vastaan voida sulkea pois. Venäjän kanssa tulee käydä vuoropuhelua ja ylläpitää hyviä naapurisuhteita. Samanaikaisesti ääri-islamiin perustuvan terrorismin riski on maattamme kohtaan lisääntynyt. Suomi pitää yllä mahdollisuutta hakea jäsenyyttä Natossa.

Uskonnolliset yhdyskunnat

Rekisteröityneiden uskonnollisten yhdyskuntien saamaa valtionavustusta pitää korottaa vastaamaan paremmin niiden hoitamaa yhteiskunnallista tehtävää. Suomessa on tasa-arvon ja uskonnonvapauden takaamiseksi sekä moniarvoisuuden mahdollistamiseksi pidetty tärkeänä, että valtio tukee taloudellisesti uskonnollisia yhdyskuntia.

Uskonnonopetus

Uskonnonopetuksen tuntimäärät ja oikeus oman uskonnon opetukseen on säilytettävä nykyisellään. Yhteiskunnan etu on integroida oman uskonnon opetuksen kautta eri uskonnolliset ja kulttuuriset näkökulmat osaksi julkista kasvatusjärjestelmää. Oman uskonnon opettaminen kouluissa voi osaltaan auttaa oman identiteetin löytymistä sekä ehkäistä syrjäytymistä ja jopa radikalisoitumista. Uskonnonopettajilta on vaadittava pätevyyttä myös vähemmistöuskonnoissa.

Uskonnonvapaus

Uskonnonvapaus on sekä kansainvälisillä sopimuksilla suojattu ihmisoikeus että perustuslain takaama perusoikeus, joka kuuluu jokaiselle. Uskonnonvapaus kuuluu kiinteästi länsimaisen sivistysvaltion yhteiskuntajärjestelmään. Perustuslaissa ilmaistu uskonnonvapaus takaa ensisijaisesti oikeuden harjoittaa uskoaan ja myös levittää sitä, mutta myös vapauden olla uskomatta, harjoittamatta uskontoa ja erota uskonnollisesta yhdyskunnasta. Se siis merkitsee myös oikeutta vaihtaa uskontoa. Uskonnonvapaus on lakimme mukaan taattava jokaiselle Suomessa oleskelevalle, myös turvapaikanhakijalle. Uskonnonharjoittamisen edellytyksiä ja uskontokuntien itsemääräämisoikeutta ei saa rajoittaa. Jokaisen vakaumusta pitää kunnioittaa.

V

Vaalilainsäädäntö

Vaalilainsäädäntömme epäkohtia ovat pienet vaalipiirit eduskuntavaaleissa, D'Hondtin laskentatapa ja tasauspaikkojen puute. Edellinen vaalipiiriuudistus paransi Itä-Suomen suhteellisuutta, mutta jätti Länsi-Suomeen pienen Satakunnan vaalipiirin. Satakunnan vaalipiiri on yhdistettävä Varsinais-Suomen vaalipiiriin mahdollisimman pian. Ehdotamme D'Hondtin laskentatavasta luopumista ja siirtymistä esimerkiksi Sainte-Laguën menetelmän käyttöönottoon. D'Hondt:n menetelmällä on taipumus suosia suuria puolueita pienten kustannuksella. Tasauspaikat parantaisivat suhteellisuutta edelleen. Vaalipäiviä voidaan myös yhdistää.

Valtionyhtiöt

Valtion ydintehtävä ei ole omistaa yrityksiä, mutta strategisesti merkittävässä yhtiöissä valtion omistus on perusteltua. Strategisesti merkittävillä toimialoilla valtio voi toimia vakaana omistajana, suojata kotimaista omistusta ja turvata huoltovarmuuden. Valtion tulee säännöllisesti arvioida, onko valtionomistus tiettyssä yhtiössä perusteltu vai toimiiko se pikemminkin yhtiön kasvun jarruna.

Vammaiset

Vammaisten ja osa-työkykyisten työllistymistä on edistettävä. Moni korkeastikin koulutettu vammainen jää ilman työtä ja joutuu tahtomattaan työkyvyttömyyseläkkeelle. Työpaikkojen valmiutta helpottaa vammaisen henkilön sopeutumista työyhteisöön pitää kehittää aktiivisesti, ja työhönvalmentajien palvelujen saatavuus varmistaa. Myös erilaisia työllistymispolkuja sekä sosiaaliturvan ja ansiotulojen yhteensovittamista on kehitettävä.

Vanhemmuuden kustannukset

Vanhemmuuden kustannukset eli raskaudesta aiheutuvista poissaoloista, vanhempainvapaat sekä sairaan lapsen hoidosta aiheutuvat palkkamenot jakautuvat epätasaisesti. Nämä kustannukset on jaettava kaikkien työnantajien kesken, tai katettava täysimääräisesti verovaroista. Tämä antaisi nuorille naisille nykyistä paremmat työllistymismahdollisuudet työmarkkinoilla ja lisäksi yhteiskuntamme lapsimyönteisyyttä.

Vanhemmuus

Vanhemmuus on yhteiskunnan tärkeimpiä tehtäviä, minkä tulee näkyä myös päätöksenteossa. Tarvitsemme lisää lapsia tähän yhteiskuntaan ja tarvitsemme mahdollisimman hyvää vanhemmuutta, jotta kasvava sukupolvi olisi mahdollisimman hyvinvoiva. Jokaisella lapsella tulee lähtökohtaisesti olla oikeus isän ja äidin aikaan ja huomioon.

Vanhempainpäiväraha ja -vapaat

Vanhempainpäivärahakausia ja -vapaita on kehitettävä joustavammiksi ja vauvan hyvinvointia enemmän tukeviksi. Äitiysvapaassa on säilytettävä loppuraskauteen ja synnytyksestä toipumiseen tarkoitettu suoja-aika. Isyysvapaata on voitava pitää nykyistä joustavammin useammassa osassa ja myös ennen lapsen syntymää. Esitämme vanhempainvapaamallia, jossa äitiysvapaan osuus on 1+3kk,vapaasti jaettava vanhempainvapaa 6 kk ja isyysvapaa 3 kk. Työelämän tasa-arvoa on ajettava korvaamalla työnantajalle vanhempainvapaista ja -päivärahasta koituvia kustannuksia nykyistä enemmän.

Vanhustenhoito

Vanhustenhoito on maassamme saatava sellaiselle tasolle, ettei vanhenemista tarvitse pelätä. Laitos- ja kotihoidossa olevien vanhusten hoidossa havaitut puutteet on korjattava välittömästi, sillä kyse on ihmisarvosta ja perusoikeuksista. Laitoksissa asuvat enää vain ne vanhukset, joiden toimintakyky on merkittävästi alentunut ja hoidon tarve on suuri. Hoitajien määrää on lisättävä. Hoitajien vähäinen määrä lisää paitsi vanhusten epäinhimillistä kohtelua myös heikentää hoitajien työssä jaksamista ja hoitotyön houkuttelevuutta. Kotona asuvien ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitoon ja palveluihin tarvitaan myös lisäpanostusta. Vanhusväestöä kohtaan tarvitaan välittävämpää asenneilmapiiriä. Vanhusten oma ääni on huomioitava palveluja kehitettäessä. Jokaisella on oikeus arvokkaaseen vanhuuteen.

Vapaa sivistystyö

Vapaa sivistystyö ja sen alaiset oppilaitokset ovat vuosikymmenten ajan kuuluneet suomalaiseen koulutusperintöön. Vapaa sivistystyö täydentää ja laajentaa muuta koulutusjärjestelmää. Vapaan sivistystyön oppilaitoksiin kuuluvat kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, urheiluopistot ja opintokeskukset. Kaikilla suomalaisilla pitää olla mahdollisuus osallistua vapaan sivistystyön koulutukseen omalla alueellaan. Aatteellisten opistojen toimintaedellytykset tulee turvata.

Vapaus ja vastuu

Kristillisdemokratia korostaa sitä, että ihmisen vapaus ja vastuu nivoutuvat erottamattomasti yhteen. Ihmisen tulee olla vapaa ulkoapäin tulevasta pakkovallasta, mutta hänellä on myös positiivinen oikeus yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin, hyvinvointiin ja poliittiseen osallistumiseen. Vapauden tuoman vallan käyttämiseen liittyy vastuu. Ihmisen tulee toimissaan kunnioittaa lähimmäistään, edistää yhteistä hyvää sekä pyrkiä auttamaan yhteiskunnan heikoimpia osia.

Varhaiskasvatus ks. Lasten päivähoito ja varhaiskasvatus

Venäjä

Suomen ja Venäjän välillä on ylläpidettävä hyviä kahdenvälisiä suhteita. Venäjän aggressiiviseen ulkopolitiikkaan on suhtauduttava entistä vakavammin, mutta maata ei pidä eristää laajamittaisilla pakotteilla. Venäjän ja EU-maiden talouksien yhteen kietoutuminen on pitkällä aikavälillä tärkeää Venäjän poliittisen kulttuurin ja kansalaisyhteiskunnan kehittymisen kannalta. Suomen pitää kehittää liikenneväyliä ja raja-asemia sujuvan liikkuvuuden edistämiseksi sekä huolehtia rajavalvonnan riittävästä resursseista. Venäjän kielen opetuksen mahdollisuutta pitää parantaa erityisesti Itä- Suomen kouluissa.

Veroparatiisit

Suomen pitää toimia johdonmukaisesti veroparatiisien käyttöä vastaan. Tarvitaan kattavia kansainvälisiä sopimuksia ja pääomasiirtojen valvontaa, jotta voidaan hillitä nykyistä kehitystä. Arvopapereihin tarvitaan

IBAN-koodia vastaava arvo-osuustilinumero, ICAN, tunnistekoodi. Arvopapereita tililtä toiselle siirrettäessä tulisi kullekin ostolle ja myynnille olla oma viitenumero tapahtumien tunnistamiseksi. Tämä auttaisi jäljittämään omistuksen alkuperän. Kristillisdemokraatit kannattavat ostopäätöksiä suomalaisilta, kotimaahan veronsa täysimääräisesti maksavilta yrityksiltä aina, kun lainsäädäntö sen sallii.

Verotus

Verotuksen tarkoituksena on rahoittaa julkiset palvelut. Verotuksella ja sen mahdollistavilla tulonsiirroilla tulee tasata tuloeroja. Verotuksen pitää olla kilpailukykyisellä tasolla verrokkimaihin nähden. Verotusta uudistaessa pitää huomioida vaikutukset työnteon ja yrittäjyyden kannustavuuteen. Työnteon tulee aina olla kannattavaa, sillä työnteolla rakennetaan yhteiskuntaa ja mahdollistetaan hyvinvointipalvelut. Yrittäjyyteen ryhtymistä ja yritystoiminnan laajentamista tulee tukea kannustavalla yritysverotuksella.

Vientiteollisuuden kilpailukyky

Viennin pirstämiseksi tarvitaan rohkeita uudistuksia ja uusia vientituotteita. PK-yritysten vientimahdollisuuksia pitää edistää. Suomen on varmistettava teknologia-alojen ammatillisen osaamisen laadun ja opiskelijamäärän riittävyys sekä panostettava tutkimukseen ja innovaatioihin.

Viittomakielisten asema

Vamman vuoksi annettavien tulkkipalvelujen vähimmäistuntimäärien riittävyyttä on seurattava ja tarvittaessa nostettava, jotta palvelunkäyttäjien yksilölliset tarpeet tulevat huomioituiksi. Kristillisdemokraatit kannattavat viittomakielilain säätämisen tarpeen selvittämistä turvaamaan erityisesti viittomakielisten lasten oikeuksia.

Vuorotteluvapaa

Kannatamme vuorotteluvapaaajärjestelmän säilyttämistä. Se tuo pitkään työelämässä olleelle tarpeellisen mahdollisuuden sapattivapaaseen ja toisaalta avaa työtä tarvitsevalle oven työelämään.

Y

Ydinvoima

Kristillisdemokraatit pitävät energiaomavaraisuutta tärkeänä kansallisena tavoitteena, joka varmistaa mahdollisuudet vaikuttaa energian saatavuuteen ja hintaan. Tällä hetkellä on tukeuduttava edulliseen, vähähiilidioksidiseen siirtymäkauden energiaan, ydinvoimaan perusvoimana. Ydinvoima ei ole ristiriidaton eikä kotimainen vaihtoehto, siksi se on pitkällä aikavälillä korvattava uusiutuvilla energiamuodoilla. Ulkomainen ydinteknologia ja -polttoaine tekee Suomesta riippuvaisemman kansainvälisestä politiikasta. Uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia tulee kehittää ja edistää, jotta ydinvoima voidaan korvata perusvoimana tulevaisuudessa.

Yhdistyneet Kansakunnat

YK on Suomelle tärkeä foorumi. Suomi osallistuu jatkossakin YK:n valtuuttamiin kriisinhallintaoperaatioihin. Suomella on annettavaa etenkin siviilikriisinhallintaan pohjautuvissa YK- operaatioissa. Suomen pitää aktiivisesti pyrkiä saamaan suomalaisia avainvirkoihin, mikä lisäisi entisestään arvovaltaamme järjestössä.

Yhteisvastuu

Jokaisella on vastuu lähimmäisestään. Välittämistä ei voi ulkoistaa yhteiskunnalle. Tarvitaan uutta välittämisen kulttuuria, jossa jokainen kokee vastuuta lähipiiristään. Tilaa yhteisöllisyydelle, kansalaistoiminnalle ja lähimmäisyydelle luodaan perheiden, kansalaisjärjestöjen, harrastekerhojen, asukas yhteisöjen, seurakuntien ja kuntien välisellä kumppanuudella.

Yksinelävät

Yksinelävät on otettava huomioon omana yhteiskunnallisena ryhmänään. Palveluja pitää kehittää vastaamaan myös yhden hengen talouksien tarpeita. Yksinelävistä on kerättävä tutkittua tietoa, jotta osataan korjata heitä koskevia yhteiskunnallisia epäkohtia.

Yksinhuoltajat

Yksinhuoltaja tarvitsee monipuolisen tukiverkoston. Yhteishuollossa ja uusperheessä on aina huolehdittava lasten yhteydestä myös erossa asuvaan vanhempaan.

Yleisradio

Yleisradion rahoitusta tulee tarkastella ja Yle-veron alentaminen tulee olla yksi työkalu kokonaisverotuksen keventämisessä. Yle-veron jäädyttämisen lisäksi, olemme valmiita harkitsemaan Yle-veroa alentamista.

Yliopistot

Suomalaista yliopistokenttää pitää kehittää vastaamaan tulevaisuuden työelämän tarpeita. On panostettava paikalliseen erityisosaamiseen ja luotava tietyille erityisaloille erikoistuneita huippuyksiköitä eri puolella maata. Myös tieteellisen perustutkimuksen taso pitää säilyttää. Korkeakoulutuksessa ei saa jäädä jälkeen kansainvälisessä vertailussa. Yliopistoverkkoa ei saa karsia.

Ympäristö

Kaiken toiminnan lähtökohtana pitää olla ympäristön tilan paraneminen. Sitoudumme ympäristön suojeluun ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen tuleville sukupolville. Tarvitaan toimia pilatun ympäristön kuten Itämeren kuntoon saattamiseen. Tämä vaatii määrätietoista toimintaa ja kansainvälistä yhteistyötä välittömästi ja pitkällä aikavälillä.

Yrittäjyys

Yrittäjyyden esteitä pitää raivata ja yrittäjän mahdollisuuksia palkata lisätyövoimaa helpottaa. Pienet ja keskisuuret yritykset ovat tärkeitä työllistäjiä ja niiden edellytysten turvaaminen on erityisen tärkeää. Suomen menestymisen kannalta on olennaista, että saamme suomalaisia pk- yrityksiä syntymään, kasvamaan ja kansainvälistymään. Mikroyritysten työllistämisedellytyksiä on parannettava esim. ensimmäisen työntekijän sivukuluja alentamalla.

Yritystuet

Yritystukiviidakkoa ja byrokratiaa on karsittava. Yritystuet on suunnattava pääosin kasvuyrityksiin pk-sektorilla, ja ulotettava myös palveluja tuottaviin yrityksiin.

Yritysverotus

Yritysverotuksen on kannustettava investointeihin ja työpaikkojen luomiseen. Yritysverotuksen tasolla voidaan vaikuttaa siihen, että työpaikat säilyvät Suomessa ja siihen, että Suomeen kannattaa investoida. Yhteisöverotus tulee säilyttää kilpailukykyisellä tasolla, kilpailijamain nähdessä. KD pitää hyvänä vuoden 2013 ratkaisua alentaa yhteisövero 20 prosenttiin. Kilpailijamaita alhaisempi yritysverotus kannustaa yrityksiä pysymään Suomessa ja kotouttamaan voitot täällä. Alhaista yritysverotusta tulee hyödyntää nykyistä paremmin houkuteltaessa ulkomaisia yrityksiä investoimaan ja siirtymään Suomeen.

Yhdenvertaisuus

Jokainen ihminen on yhtä arvokas, ja siksi tasa-arvoinen muiden kanssa. Pohjoismainen hyvinvointivaltio perustuu kansalaisten tasa-arvolle. Ketään ei jätetä heitteille ja tuloeroja pyritään tasaamaan.

Äitiys

Äitiyden tukeminen on hyvän lapsuuden tukemista. Jokaisella lapsella on oikeus välittämisen kokemiseen ja äidin antamaan aikaan. Äitiyden tukeminen on yhteiskunnalta investointi, joka tuottaa varmasti. Tasa-arvo-työtä on tehtävä äidin arvokasta työtä kunnioittaen ja äitiyteen kannustaen.

Kristillisdemokraatit
ARVOISTASI POLITIIKKAA.

Suomen Kristillisdemokraatit r.p. Karjalankatu 2 A, 00520 Helsinki, (09) 348 822 00, kd@kd.fi